

UNIVERZA V LJUBLJANI  
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA  
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Dejan KAPŠ

**INSTITUCIONALNA USKLAJENOST  
LOVNOGOSPODARSKIH SISTEMOV UPRAVLJANJA  
Z RJAVIM MEDVEDOM MED SLOVENIJO IN  
HRVAŠKO**

DIPLOMSKO DELO  
Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI  
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA  
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Dejan KAPŠ

INSTITUCIONALNA USKLAJENOST LOVNOGOSPODARSKIH  
SISTEMOV UPRAVLJANJA Z RJAVIM MEDVEDOM MED SLOVENIJO  
IN HRVAŠKO

DIPLOMSKO DELO  
Visokošolski strokovni študij

INSTITUTIONAL CONSISTENCY OF HUNTING-ECONOMIC SYSTEMS  
OF THE BROWN BEAR MANAGEMENT BETWEEN SLOVENIA AND  
CROATIA

GRADUATION THESIS  
Higher professional studies

Ljubljana, 2006



Diplomsko delo je zaključek visoke strokovne šole gozdarstva. Opravljeno je bilo na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Študijska komisija Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire je za mentorja diplomskega dela imenovala viš. pred. Milana Šinka, za recenzenta pa prof. dr. Miho Adamiča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela.

Dejan Kapš

## KLJUČNE DOKUMENTACIJSKE INFORMACIJE

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ŠD | Vs                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| DK | GDK 903:156(497.12)+(497.13)(043.2)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| KG | gozdarska politika/lovska zakonodaja/gospodarjenje z divjadjo/rjavi medved/Slovenija/Hrvaška                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| KK |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| AV | KAPŠ, Dejan                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| SA | ŠINKO, Milan (mentor)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| KZ | SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| ZA | Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| LI | 2006                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| IN | Institucionalna usklajenost lovnogospodarskih sistemov upravljanja z rjavim medvedom med Slovenijo in Hrvaško                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| TD | diplomsko delo (Visokošolski strokovni študij)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| OP | VII, 45 str., 1 preg., 0 sl., 14 vir                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| IJ | sl                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| JJ | sl/en                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| AI | V diplomski nalogi sem prikazal usklajenost upravljanja z rjavim medvedom med republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško. Raziskal sem gospodarjenje v preteklosti in ga primerjal z današnjim. Pri tem sem upošteval institucije, ki se ukvarjajo s medvedjo problematiko na ravni držav in EU. Razlike v upravljanju z medvedjo populacijo med državama niso velike, vsekakor pa jih je potrebno uskladiti in v bodoče oblikovati skupno strategijo za upravljanje z medvedjo populacijo, ki živi na skupnem področju. |

## KEY DOCUMENTATION INFORMATION

DN Dn

DC FDC 903:156(497.12)+(497.13)(043.2)

CX forestry policy/hunting legislation/wild animal management/brown bear/Slovenia/  
Croatia

AU KAPŠ, Dejan

AA ŠINKO, Milan (supervisor)

PP SI - 1000 Ljubljana, Večna pot 83

PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department for Forestry and  
Renewable Forest Resources

PY 2006

TI Institutional Consistency of Hunting-Economic Systems of the Brown Bear  
Management between Slovenia and Croatia

DT diploma thesis (Higher professional studies)

NO VII, 45 p., 1 tab., 0 ann., 14 ref.

LA sl

AL sl/en

AB In the diploma thesis I presented the consistency of the brown bear management  
between the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia. I researched the  
management in the past and compared it to that of today. I paid special regard to the  
institutions dealing with the bear issue on state and the European Union level. The  
differences in managing the bear population in Slovenia and Croatia are not great  
but adjustments in consistency are needed. In the future, a common strategy needs  
to be formed for the management of the bear population living in the joint area.

## KAZALO VSEBINE

|                                                                                                                                                                                         |          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| Ključne dokumentacijske informacije (KDI) z izvlečkom.....                                                                                                                              | III      |
| Key documentation information (KWD) with abstract.....                                                                                                                                  | IV       |
| Kazalo vsebine.....                                                                                                                                                                     | V        |
| Kazalo preglednic.....                                                                                                                                                                  | VII      |
| <br>                                                                                                                                                                                    |          |
| <b>1 UVOD.....</b>                                                                                                                                                                      | <b>1</b> |
| <b>2 ZGODOVINSKI VIDIK SKUPNEGA GOSPODARJENJA Z RJAVIM<br/>MEDVEDOM .....</b>                                                                                                           | <b>2</b> |
| 2.1 Status rjavega medveda skozi čas na ozemlju današnje Republike Slovenije.....                                                                                                       | 3        |
| 2.2 Status rjavega medveda skozi čas na ozemlju današnje Republike Hrvaške.....                                                                                                         | 4        |
| <b>3 PREDSTAVITEV MEDNARODNE, EVROPSKE, SLOVENSKE IN<br/>HRVAŠKE ZAKONODAJE, KI UREJAJO UPRAVLJANJE Z RJAVIM<br/>MEDVEDOM .....</b>                                                     | <b>5</b> |
| 3.1 Mednarodni in evropski zakonski predpisi v zvezi z rjavim medvedom .....                                                                                                            | 5        |
| 3.1.1 Bernska konvencija .....                                                                                                                                                          | 6        |
| 3.1.2 Alpska konvencija .....                                                                                                                                                           | 8        |
| 3.1.3 Washingtonska konvencija .....                                                                                                                                                    | 9        |
| 3.1.4 Konvencija o biološki raznovrstnosti.....                                                                                                                                         | 9        |
| 3.1.5 FFH Habitatna direktiva .....                                                                                                                                                     | 10       |
| 3.1.6 Resolucija Evropskega parlamenta o varstvu rjavega medveda .....                                                                                                                  | 11       |
| 3.1.7 Natura 2000 .....                                                                                                                                                                 | 11       |
| 3.1.8 Primerjava.....                                                                                                                                                                   | 11       |
| 3.2 Predstavitev in primerjava slovenskih in hrvaških zakonov v zvezi z<br>upravljanjem .....                                                                                           | 12       |
| 3.2.1 Zakon o divjadi in lovstvu (RS) in Zakon o lovstvu (RH) .....                                                                                                                     | 12       |
| 3.2.2 Nacionalni program varstva okolja (RS), Zakon o ohranjanju narave (RS)<br>(RS), Zakon o zaščiti prirode (RH) in Uredba o zavarovanih prostoživečih<br>živalskih vrstah (RS) ..... | 14       |
| 3.2.3 Zakon o gozdovih (RS) in Zakon o šumama (RH) .....                                                                                                                                | 15       |

|              |                                                                                                                                               |           |
|--------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>3.2.4</b> | <b>Ostali dokumenti in odredbe, ki omenjajo rjavega medveda in njegovo upravljanje v obeh državah .....</b>                                   | <b>15</b> |
| 3.2.4.1      | Ostali zakoni in dokumenti v Sloveniji .....                                                                                                  | 16        |
| 3.2.4.2      | Ostali zakoni in dokumenti na Hrvaškem .....                                                                                                  | 17        |
| 3.2.4.3      | Primerjava.....                                                                                                                               | 18        |
| <b>4</b>     | <b>PRIMERJAVA DANAŠNJEGA GOSPODARJENJA Z RJAVIM MEDVEDOM MED R. SLOVENIJO IN R. HRVAŠKO.....</b>                                              | <b>18</b> |
| 4.1          | Primerjava osnovnih dokumentov o upravljanju z medvedjo populacijo na ravni ciljev, ukrepov in organiziranosti upravljanja.....               | 19        |
| <b>4.1.1</b> | <b>Cilji pri upravljanju z medvedjo populacijo.....</b>                                                                                       | <b>19</b> |
| <b>4.1.2</b> | <b>Ukrepi pri uresničevanju zastavljenih ciljev .....</b>                                                                                     | <b>21</b> |
| 4.1.2.1      | Ukrepi za varstvo rjavega medveda.....                                                                                                        | 22        |
| 4.1.2.2      | Ukrepi za sožitje človeka z rjavim medvedom.....                                                                                              | 23        |
| 4.1.2.3      | Ukrepi pri monitoringu medveda .....                                                                                                          | 24        |
| 4.1.2.4      | Ukrepi pri odvzemu rjavega medveda.....                                                                                                       | 24        |
| 4.1.2.5      | Ukrepi pri lokalnem prebivalstvu ter rabi in dejavnostih v smislu sožitja medveda s človekom .....                                            | 25        |
| 4.1.2.6      | Ukrepi v kmetijstvu .....                                                                                                                     | 26        |
| 4.1.2.7      | Ukrepi v gozdarstvu.....                                                                                                                      | 27        |
| 4.1.2.8      | Ukrepi v turizmu, rekreaciji, nabiralništvu.....                                                                                              | 27        |
| 4.1.2.9      | Ukrepi pri gradnji prometnic .....                                                                                                            | 28        |
| 4.1.2.10     | Ukrepi v mednarodnem sodelovanju.....                                                                                                         | 29        |
| <b>4.1.3</b> | <b>Današnja organiziranost načrtovanja institucij za upravljanje z medvedjo populacijo med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško .....</b> | <b>30</b> |
| <b>5</b>     | <b>ZAKLJUČEK .....</b>                                                                                                                        | <b>36</b> |
| <b>6</b>     | <b>POVZETEK.....</b>                                                                                                                          | <b>39</b> |
| <b>7</b>     | <b>SUMMARY .....</b>                                                                                                                          | <b>41</b> |
| <b>8</b>     | <b>LITERATURA IN VIRI .....</b>                                                                                                               | <b>43</b> |
|              | <b>ZAHVALA</b>                                                                                                                                |           |

## **KAZALO PREGLEDNIC**

|                                                                                          |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Preglednica 1: Primerljivost nekaterih kazalcev v upravljanju z medvedjo populacijo..... | 38 |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----|

## 1 UVOD

Divjad v naravi ne pozna državnih meja, o čemer v lovskih krogih velikokrat tečejo razprave. Ljudje si označujemo fizične meje med različnimi družbenimi skupnostmi, znotraj meja pa si postavljajo različne oblike ureditev in zakone.

Kot član obmejne lovske družine sem v stalnem stiku z lovci iz sosednje Hrvaške. Pogosto primerjamo zakone, predpise, običaje, njihovo izvedbo v praksi obeh držav in ugotavljamo, da obstajajo razlike. Podobne razprave so mi dale zamisel za temo diplomske naloge. Medved je simbol in ponos ohranjenih gozdov Kočevske in Gorskega Kotarja, zato bom v nalogi obravnaval vsebino, ki je povezana z njim. Osredotočil se bom na predpise in institucije, ki obravnavajo gospodarjenje z rjavim medvedom na območju Slovenije in Hrvaške. Pregledal jih bom z zgodovinskega vidika, jih primerjal in ugotovil morebitne razlike.

Poleg volka in risa je medved divjad, ki nemalokrat prehodi velike razdalje. Na območju Slovenije in Hrvaške živi enotna populacija, ki se giblje na 1.100.000 ha veliki površini. Prav tako kot ostale vrste divjadi ne pozna državnih meja, vendar jih velikokrat tudi prečka (Frkovič in sod. 2005), predvsem državno mejo med sosednjima državama. To dokazujejo markirani medvedi, ki so bili telemetrijsko označeni in spremljani na področju osrednje Slovenije in Kočevskega Roga in so večkrat prečkali državno mejo ter bili opaženi na področju Gorskega Kotarja. Trije osebk s slovenskimi oznakami v uhljih pa so bili uplenjeni v gorski Hrvaški, kar spet dokazuje, kako pomembno in utemeljeno je obnoviti enotno gojitveno politiko do velikih zveri s sosednjo državo (Frkovič, 2001; Krže, 2002).

Ker gre za isto populacijo rjavega medveda, me zanima podobnost oziroma različnost režima gospodarjenja, organiziranost upravljanja institucij in odnosi med uporabniki prostora. Sprašujem se, ali smo že uskladili režime gospodarjenja, ali je to še potrebno, ali imamo skupne interese in kakšni so mednarodni interesi.

V oporo mi bodo predvsem Strategija upravljanja z rjavim medvedom, Akcijski načrt gospodarjenja z rjavim medvedom v Sloveniji, Plan gospodarjenja in Akcijski plan

gospodarjenja z rjavim medvedom na Hrvaškem, oba lovski zakona, članki iz obeh lovskih revij ter evropski predpisi, ki urejajo medvedjo problematiko.

## **2 ZGODOVINSKI VIDIK SKUPNEGA GOSPODARJENJA Z RJAVIM MEDVEDOM**

Od leta 1900 je bil medved nenehno prisoten v južni Sloveniji na območju Kočevske in Notranjske, ki neposredno mejita na Gorski Kotar na Hrvaškem. Različne oblike družbeno političnih okoliščin so od takrat do dandanašnjih dni vplivale na zelo dinamično dogajanje v populaciji medveda na naših tleh. Številčnost se je do današnjih dni povečala za 10- do 20-krat, kar gre pripisati začetku varovanja rjavega medveda okrog leta 1935. Osrednje življenjsko območje medveda v Sloveniji še danes predstavlja del nekdanjega združenega območja Gorskega Kotarja, Like, Kočevske in Notranjske (Jonozovič, 2003). To so zgodovinska dejstva, ki so - v zvezi z rjavim medvedom - področje sedanje Slovenije in sosednje Hrvaške zaznamovala vse do danes. Zapisi iz prejšnjih obdobjev kažejo, da se je na ozemlju sedanje Slovenije in Hrvaške na medveda gledalo precej sovražno. Medveda se je imelo za velikega škodljivca, kar je populacijo na tem ozemlju privedlo do skorajšnje iztrebitve. Zavest do te plemenite zveri so začeli dvigovati veleposestniki konec 19. stoletja na področju Visokega krasa in Gorskega Kotarja. Pomembno prelomnico predstavlja tudi ukinitvev zastrupljanja zveri z cianovodikovimi ampulami, kar je znatno pripomoglo h krepitvi medvedje populacije. Zgodovina rjavega medveda v obeh državah je precej podobna.

Po letu 1974 sta republiki in pokrajini izdali svoje zakone o lovu (SR Slovenija in SR Hrvaška leta 1976), ki pa so še vedno temeljili na enotnih izhodiščih. (Golovrški, 2002). V poznejših letih 20. stoletja je postala ozaveščenost do medveda na obeh straneh še višja, kar dokazujejo zakoni, ki govorijo v prid medvedje populacije in njenega varovanja. Z vstopom v EU oziroma s približevanjem le-tej, sta državi sprejeli večino evropskih in mednarodnih določil, ki medveda dodatno varujejo ter postavljajo dodatne zahteve o usklajenosti pri upravljanju z velikimi zvermi. Slovenija je določila Bernske konvencije sprejela leto prej kot Hrvaška in sicer leta 1999. S temi in ostalimi mednarodnimi predpisi

sta državi dobili novejši okvir upravljanja z medvedjo populacijo (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

## 2.1 Status rjavega medveda skozi čas na ozemlju današnje Republike Slovenije (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### OBDOBJE      ZAKONSKI STATUS

- do 17. st.....Kranjska, Štajerska, Koroška. Zapiski v urbarjih o dolžnostih in pravicah podložnikov v zvezi z lovom na medveda. Neomejen lov za gosposko.
- 1616.....Štajerska. Lovski red cesarja Ferdinanta II, lov na medveda kot visoki lov, medved je škodljiva zver. Lov brez omejitev in lovopusta.
- 1711.....Kranjska. Lovski patent, samo deželani lahko lovijo medveda, brez lovopusta.
- 1743.....Tedanja nižja Avstrija. Medved je prosto loven, kožuh je last lovskega upravičenca.
- 1786-1818.....Splošna uredba o lovu vladarja Jožefa II. Neomejen lov medveda.
- 1820.....Dekret o iztrebitvi ter nagrajevanju za poboj medvedov.
- 1848.....Marčna revolucija, zdesetkanje medvedov.
- 1849.....Avstro-Ogrska monarhija. Rimsko pravo, lovska pravica lastniku zemljišč.
- 1869.....Pokončevanje medveda, obsojen kot škodljiva divjad.
- 19.st.....Notranjska in Kočevska. Veleposestniki zavarovali medveda na svojih posestih. Prvo t.i. varovanje na slovenskih tleh.
- 1931.....Jugoslavija. Nov lovski zakon. Medved je zverjad, ki se jo lahko lovi tudi s strupi in pastmi.
- 1935.....Zavarovanje medveda na Visokem krasu. Medved si številčno opomore.
- 1945.....Državna rezervatna lovišča. Varovanje in gojitev medveda. (Medved se od 1935-1955 ni lovil, kar se pozna na številčnosti).
- 1948.....Okraj Črnomlja, Ilirske Bistrice, Kočevja, Novega mesta, Pivke. Medved zaščiten celo leto.

- 1962.....SR Slovenija. Prepoved cianovodikovih ampul, medved začne številčno še bolj naraščati.
- 1966.....Odredba, s katero je medved zaščiten v osrednjem območju. Zunaj tega območja je loven celo leto.
- 1976.....Novi zakon o lovu. Divjad je državna lastnina. Medved dobi določeno zaščito in lovno dobo.
- 1980.....Enotne gojitvene smernice za medveda.
- 1993.....Samostojna država Slovenija. Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst.
- 2002.....Strategija upravljanja z rjavim medvedom.
- 2003.....Akcijski načrt za rjavega medveda po določilih Bernske konvencije (smernice EU).
- 2004.....Novi zakon o divjadi in lovstvu. Medved postane zavarovana vrsta. (številčnost je ocenjena na 450-600 medvedov).

## 2.2. Status rjavega medveda skozi čas na ozemlju današnje Republike Hrvaške (Frković in sod., 2005)

### OBD OBJE      ZAKONSKI STATUS

18. in 19.st.....Medved slovi kot škodljiva zver, ki jo je treba pobijati na vse načine.
- 1915.....Za ubitega medvede so razpisane visoke nagrade.
- 1935.....Naredba Banske uprave Savske banovine. Medved se lovi le ob dovoljenju državne oblasti.
- 1947.....SR Hrvaška. Zakon o lovstvu. Medved je prvič zaščiten z lovopustom.
- 1960.....Ustanovitev gozdnih gospodarstev. Zaščita medvedov pod okriljem gozdnih uprav.
- 1976.....Novi zakon o lovu. Prepoved cianovodikovih ampul. Začetek krmljenja in varovanja rjavega medveda.

- 1994.....Samostojna država Hrvaška. Ustanovitev javnih podjetij »Hrvatske šume«. Zakon o lovu ter zakupniški sistem lova. Gospodarjenje z medvedom.
- 2004.....Izdelan Akcijski plan gospodarjenja z rjavim medvedom.
- 2005.....Novi zakon o lovstvu. Medved je divjad, s katero se gospodari. Upoštevanje določil EU. Po določitih Bernske konvencije je izdelan Plan gospodarjenja z rjavim medvedom in vsakoletni Akcijski načrt upravljanja. Številčnost medvedov je narasla na 600-900 živali.

Na obeh straneh so medveda začeli varovati v sredini 20. stoletja. Zavest o potrebnem varovanju je v Sloveniji mogoče opaziti 12 let prej kot na Hrvaškem, leta 1935. Nadaljnje varovanje medvedje populacije državi urejata vsaka s svojim lovskim zakonom, med katerima ni večjih razlik pri vrsti kot je medved. Oba zakona medvede varujeta kot ogroženo vrsto, zato v zakonodaji zasedata posebno mesto. Za obe državi so bistvena določila EU, ki v času od leta 2000 enotno narekujejo upravljanje z velikimi zvermi v tem delu Evrope.

### **3 PREDSTAVITEV MEDNARODNE, EVROPSKE, SLOVENSKE IN HRVAŠKE ZAKONODAJE, KI UREJAJO UPRAVLJANJE Z RJAVIM MEDVEDOM**

#### **3.1 Mednarodni in evropski zakonski predpisi v zvezi z rjavim medvedom**

Rjavi medved je v večini evropskih držav zavarovan skozi celo leto. Kot izključno lovno divjad ga obravnavajo BiH, Hrvaška, Estonija, Romunija, Ukrajina, Srbija in Črna gora, Latvija in Belorusija, delno pa je s statusom zavarovane vrste na podlagi posebnih odločb loven še na Slovaškem, Švedskem, Finskem in v Sloveniji, v izjemnih primerih pa tudi v Avstriji, Bolgariji, Makedoniji in na Norveškem. Načini upravljanja s populacijo so zelo različni, od državnega do regionalnega in celo lokalnega nivoja. Letni odstrel se spreminja od nekaj osebkov v posameznih državah (Bolgarija, Makedonija, ...) do nekaj deset

(Finska, Švedska, Srbija in Črna gora, Slovenija, Hrvaška, ...) oziroma celo preko dvesto osebkov (npr. Romunija) (Jonozovič, 2003). Večina držav nima izdelanega akcijskega načrta za upravljanje s to vrsto ali pa celo strategije upravljanja, čeprav je na evropskem nivoju izdelan akcijski načrt, katerega avtorji so strokovnjaki »Iniciative za velike zveri v Evropi« - LCIE (Large Carnivore Initiative for Europe) in ki je prevzela tudi Bernska konvencija (Štrumbelj, 2005). Slovenija in Hrvaška imata izdelan Akcijski načrt, kar dokazuje njuno veliko ozaveščenost in prizadevnost do rjavega medveda. Sledijo pomembni mednarodni dokumenti, ki usmerjajo upravljanje in varstvo rjavega medveda v Sloveniji in na Hrvaškem.

### **3.1.1 Konvencija o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih življenjskih prostorov – Bernska konvencija (1999)**

Na osnovi Bernske konvencije je pod okriljem Sveta Evrope pripravljen akcijski načrt za varstvo rjavega medveda v Evropi, ki velja tudi za Slovenijo in Hrvaško. Podrobnejši opis sledi pri ciljih in ukrepih za varstvo rjavega medveda.

Cilj konvencije je ohranitev evropskega prosto živečega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov. Rjavi medved je vključen v dodatek II, ki zajema zelo ogrožene živalske vrste, ki naj se jih ne bi smelo loviti. Konvencija zavezuje pogodbenice za posebno varstvo teh vrst, izjeme so le v primeru, če v državi omenjena vrsta resnično ni ogrožena.

Spodaj so navedeni zahteve in uresničevanja konvencije na obeh straneh (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005):

- Izdelati akcijski plan na podlagi sprejete Bernske konvencije. (Državi sta zahtevo izpolnili.);
- Osnovati državno telo za upravljanje z rjavim medvedom in izdelati načrt za upravljanje; države, ki si delijo skupno populacijo medveda, izdelajo načrte upravljanja z

medsebojnim sodelovanjem. (Državi nista izdelali skupnega načrta, vendar sta že večkrat sklicali skupna posvetovanja na temo medsebojnega sodelovanja.);

- Zaščititi medveda z zakonom. Medved naj ima status lovne divjadi le v primeru, ko gre za dokazano vitalno populacijo in je lov uporabljan le za doseg ciljev, ki so opredeljeni z načrtom upravljanja. (V Sloveniji ima medved status zavarovane vrste, na Hrvaškem pa status lovne divjadi.);

- Identificirati področja s trenutno in potencialno možno navzočnostjo medveda glede na primernost in pomembnost potencialnih habitatov za upravljanje z medvedom. (Državi izpolnjujeta pogoj, saj sta zahtevano o področjih navzočnosti rjavega medveda zapisali v Akcijskem načrtu upravljanja.);

- Opredeliti, ohranjati in ponovno vzpostavljati povezave (koridorje) med razdrobljenimi populacijami. (Koridorji na obeh straneh so vzpostavljeni, tudi z nadvozi čez pomembnejše prometnice.);

- Oceniti vpliv obstoječih in načrtovanih infrastrukturnih objektov na medvedje habitate ter možne blažilne ukrepe glede njihovih negativnih vplivov. (Vpliv infrastrukturnih objektov sta državi vključili v Akcijski načrt upravljanja.);

- Nadzirati in prepovedati škodljive človekove vplive v osrednjem življenjskem območju medveda in na območjih koridorjev. (Človeški vplivi so na obeh straneh navedeni v Akcijskem načrtu.);

- Izdelati sistem povračila škode, ki jo povzroči medved. (Na obeh straneh je za škodo odgovorna država, sistem povračila je podoben.);

- Povezati sistem povračila škode z vlaganjem v preventivne zaščitne ukrepe na posameznih kmečkih gospodarstvih oz. pri živinorejcih. (Na obeh straneh država financira vzpostavitev preventivnih ukrepov.);

- Nadzorovati in usmerjati lov, kjer je ta dejavnost uporabljena kot eno izmed orodij za doseg ciljev v populaciji rjavega medveda. (Doseganje cilja z lovom poteka na obeh straneh z strokovnim in načrtovanim lovom z manjšimi razlikami.);

- Medvedom onemogočiti dostop do smetišč in odlagališč organskih odpadkov. (Na obeh straneh je določilo zapisano v Akcijskem načrtu, vendar je zapisano v praksi težko uresničevati.);

- Opustiti takšno krmljenje medvedov, ki lahko povzroča navezanost medveda na človeka oz. na dostopnost do hrane. (V načrtih je določilo jasno zapisano, vendar pri uresničevanju v praksi prihaja do konfliktov.);
- Zmanjšati na minimum ustvarjanje težav z medvedi prek točk Akcijskega plana;
- Izločiti problematične medvede iz populacije, v kolikor so se predhodni poskusi reševanja težav z njimi izkazali za neuspešne. (Državi sta ustanovili t.i. Intervencijske skupine, ki skrbijo za problematične medvede.);
- Prepoznati in vključiti predstavnike javnega mnenja in vseh zainteresiranih strani v načrte upravljanja z medvedom. (Na predstavitve načrtov so na obeh straneh običajno vabljene različne interesne skupine.);
- Osnovati stalno posvetovalno telo, ki bo komuniciralo z lokalnim prebivalstvom v zvezi z njihovimi potrebami in dejanji, povezanimi z medvedom. (V Sloveniji je to Zavod za gozdove, na hrvaškem pa Intervencijska skupina, ki skrbi tudi za komunikacijo z lokalnim prebivalstvom.);
- Organizirati propagandne akcije na temo rjavega medveda, prirejene za različne ciljne skupine. (Propagandne akcije potekajo na obeh straneh v različnih medijih.);
- Vključiti se v usklajene in skupne znanstvene raziskave o rjavem medvedu na evropskem nivoju. (Obe državi sodelujeta na znanstveno-raziskovalnem nivoju, predvsem glede naselitve rjavega medveda v Italijo, Francijo ...);
- Usklajevati zbiranje potrebnih podatkov za spremljanje upravljanja in biološkega stanja medvedjih populacij v evropskih državah. (Tudi zbiranje potrebnih podatkov na obeh straneh poteka brezhibno in strokovno.).

Kot je opaziti, državi v večini primerov upoštevata določila Bernske konvencije. Razlike obstajajo v določenih ukrepih, vendar ne segajo do te mere, da bi bistveno vplivale na skupno populacijo.

### **3.1.2 Alpska konvencija (1995)**

Protokol o izvajanju Alpske konvencije iz leta 1991 o varstvu narave in urejanju krajine vsako pogodbenico zavezuje, da bo sprejela vse potrebne ukrepe za varstvo, urejanje in po

potrebi tudi obnovo alpske narave in krajine, kot tudi prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, njihove raznovrstnosti in življenjskega prostora ob upoštevanju ekološko sprejemljive rabe. V 14. členu se pogodbenice zavezujejo, da bodo sprejele ustrezne ukrepe, s katerimi bodo zagotovile obstoj samoniklih živalskih in rastlinskih vrst v njihovi raznovrstnosti in zadostno populacijo, kar bodo storile z zagotavljanjem dovolj velikih prostorov. V 15. členu se prepoveduje lov, prilaščanje, poškodovanje, ubijanje ter - zlasti med razmnoževanjem, odraščanjem in prezimovanjem - motenje določenih živalskih vrst, ki so na seznamu. Pogodbenice bodo v dveh letih po uveljavitvi protokola določile živalske in rastlinske vrste, ki so zaznamovane s prej omenjenimi ukrepi. Pogodbenice lahko predvidijo izjeme k zgornjim določilom in sicer zaradi znanstvenih namenov, varstva prosto živečih živali in rastlin ali naravnega okolja, zdravja in javne varnosti ter preprečitve pomembnejše gospodarske škode, še posebej v poljedelstvu, živinoreji, ribištvu in vodnem gospodarstvu (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **3.1.3 Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami – CITES Washingtonska konvencija (1999)**

Rjavi medved je naveden v dodatku II Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, ki vključuje vse tiste vrste, ki jim trenutno sicer ne grozi izumrtje, bi pa lahko postale tako ogrožene, če s trgovino z osebki teh vrst ne bi veljali strogi predpisi, s katerimi bo onemogočeno njihovo izkoriščanje. Po določilih konvencije je uvoz osebkov vrst iz dodatka II možen le po predhodni predložitvi izvoznega CITES dovoljenja, ki ga izda država izvoznica (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **3.1.4 Konvencija o biološki raznovrstnosti, Rio de Janeiro, (1996)**

Konvencija je globalni predpis, ki celovito obravnava ohranjanje biotske raznovrstnosti na svetovni ravni in trajnostno rabo naravnih virov. Države obvezuje, da vključujejo načela varstva narave v vse sektorje, ki kakorkoli vplivajo na naravo. Za doseganje varstvenih ciljev določa razne ukrepe, med drugimi ustanavljanje zavarovanih območij, obnavljanje

poškodovanih ali uničenih habitatov vrst, upoštevanje vidikov ohranjanja biotske raznovrstnosti pri sprejemanju državnih odločitev, itn. (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **3.1.5 Smernice za varstvo flore, favne in habitatov – FFH Habitatna direktiva**

Rjavi medved je uvrščen na dodatka II in IV in je označen kot prednostna vrsta. V dodatku II so našteje vrste, za ohranitev katerih zahteva Evropska unija posebno odgovornost. Najbolj obvezno varstvo se zahteva za vrste, ki so označene kot prednostne (sem spada tudi rjavi medved). Vrste, navedene v dodatku II je treba ohranjati z ustanavljanjem posebnih varstvenih območij (SAC), ki se potencialno (po vrednotenju na ravni Evropske unije) vključujejo v omrežje Natura 2000.

Strogo varstvo vrst, navedenih v dodatku IV, opredeljuje 12. člen. Prepovedane so vse oblike namernega lova ali ubijanja osebkov v prosti naravi, povzročanja motenj, trgovanja in slabšanja kvalitete življenjskega prostora. Izjeme za odstopanje od predpisanih režimov varstva vrste so možne v izjemnih razmerah (škoda, družbeni in ekonomski razlogi, raziskovalni in izobraževalni nameni ...)

Države članice morajo glede izjemnega odstopanja od varstvenih režimov vsaki dve leti posebni komisiji predložiti poročilo o razlogih za izjemo, vključno z opisom okoliščin ter znanstvenimi podatki, ki so bili pri tem upoštevani, o sredstvih, pripravah in metodah za ulov ali ubijanje, o pristojnem organu, ki določa in preverja pogoje, o izvajalcu izjemnega posega ter o uporabljenih nadzornih ukrepih ter dobljenih rezultatih (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **3.1.6 Resolucija Evropskega parlamenta o varstvu rjavega medveda**

Resolucija evropskega parlamenta se nanaša izključno na zaščito rjavega medveda in vsebuje priporočila in poziv vsem članicam, da se odpovedo politiki in projektom, ki bi v prihodnje še dodatno zmanjševali število rjavih medvedov v naravi. Negativni učinki vseh projektov, ki že tečejo ali pa so zaključeni in negativno vplivajo na populacije rjavih medvedov, naj bodo ublaženi s pomočjo financiranja obnavljanja bivališč in populacij. Resolucija posebej poziva Evropski svet in evropsko komisijo, naj uporabita omenjena priporočila v okviru pogajanj s pridruženimi članicami in državami, ki se želijo vključiti v Evropsko unijo (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **3.1.7 Natura 2000**

To je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah Evropske unije, ki ima za osnovni cilj ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Posebna varstvena območja so torej namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka. EU je to omrežje uvedla kot enega od mehanizmov za izvajanje Habitatne direktive (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **3.1.8 Primerjava**

Slovenija je z letom 2004 vstopila v Evropsko unijo kot polnopravna članica in prevzela tudi pravni red EU.

Hrvaška je prav tako kot Slovenija podpisnica vseh mednarodnih predpisov in določil s področja varstva narave ter se je na ta način pridružila mednarodni skupnosti varstva narave na globalnem nivoju. Pristopila je tudi h kandidaturi za polnopravno članstvo v Evropski uniji, kar jo zavezuje k sprejetju vseh evropskih predpisov in pravnega reda glede varstva rjavega medveda.

Kot podpisnica navedenih mednarodnih predpisov se Hrvaška zavezuje spoštovati vse potrebne pravne in administrativne predpise na nacionalnem in mednarodnem nivoju in s tem medvedu zagotoviti potrebno varstvo in varovanje naravnega habitata ter stabilno populacijo, ki bi predstavljala genetsko rezervo in potencialni izvir te vrste v habitatih evropskih držav, v katerih je vrsta izginila (Frkovič in sod., 2005).

Cilj obeh držav je uskladiti domačo zakonodajo z ratificiranimi mednarodnimi dogovori in z zakonodajo Evropske skupnosti ter uresničitev projektov, ki so obvezujoči za članice in pristopnice. Slovenija je leta 2003 izdelala Akcijski načrt za upravljanje z rjavim medvedom in tako izpolnila določila Bernske konvencije ter s tem Akcijski načrt za varovanje rjavega medveda za Evropo. Prav tako je to storila Hrvaška, ki je Akcijski načrt izdelala leta 2005 in s tem izpolnila mednarodne obveznosti do sprejetih predpisov in določil.

### 3.2 Predstavitev in primerjava slovenskih in hrvaških zakonov v zvezi z upravljanjem rjavega medveda

V nadaljevanju sledi kratek povzetek najpomembnejših slovenskih in hrvaških dokumentov s cilji ohranjanja medveda in njegovega življenjskega okolja in njihovo primerjavo.

#### 3.2.1 **Zakon o divjadi in lovstvu (Slovenija, 2004) in Zakon o lovstvu (Hrvaška, 2005)**

Slovenski Zakon o divjadi in lovstvu je bil sprejet v državnem zboru leta 2004, hrvaški pa leta 2005. Dokumenta sta sveža in prilagojena evropskim predpisom. Sledijo pomembni členi obeh zakonov, ki se posredno navezujejo na upravljanje z rjavim medvedom.

Členi Zakona o divjadi in lovstvu se od predhodnega lovskega zakona precej razlikujejo. Novost je predvsem to, da gredo vsa lovišča (razen lovišč s posebnim namenom) v koncesijo na določen čas s strani države. Zakon ureja upravljanje z divjadjo, ki obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi ter načine izvajanja.

Divjad je last Slovenije. Trajnostno gospodarjenje z divjadjo lahko Slovenija pod pogoji, določenimi s tem zakonom, prenese na usposobljeno pravno osebo kot lovsko pravico.

Divjad so vrste prosto živečih sesalcev in ptic, ki se lovijo. Podlage za upravljanje z divjadjo so program upravljanja z divjadjo v Sloveniji, načrti za upravljanje z divjadjo ter vsi razvojni načrti in dokumenti s področja varstva narave, razvoja gozdov, razvoja kmetijstva in drugih dejavnosti, ki se nanašajo na okolje. Nosilec načrtovanja in spremljanja stanja divjadi je Zavod za gozdove Slovenije. Krmišča oz. mrhovišča za krmljenje medveda je dovoljeno postaviti le na lokacijah, predvidenih z načrti lovsko upravljavskih območij in drugih potrjenih dokumentov, ki opredeljujejo upravljanje s to vrsto divjadi. Za škodo, ki jo povzročijo zavarovane vrste prosto živečih sesalcev in ptic kot jih opredeljuje zakon, ki ureja ohranjanje narave, odgovarja Slovenija. Medved je prekategoriiziran v zavarovane prosto živeče živali in nima lovne dobe.

Tudi hrvaška lovišča gospodarijo po koncesijskem in zakupniškem sistemu gospodarjenja. Za razliko od slovenskega zakona je medved v hrvaškem zakonu zapisan kot divjad in ima svojo lovno dobo. Z njim se gospodari na osnovi izdelanega Akcijskega plana gospodarjenja z rjavim medvedom, ki so ga izdelali strokovnjaki, ki se ukvarjajo z rjavim medvedom, in ga predložili pristojnemu ministrstvu, za razliko od starega zakona o lovu. Slednji je medveda obravnaval v t.i. lovno-gospodarski osnovi, v kateri so posamezna lovišča načrtovala in izvajala odvzem medvedov. Tudi v Sloveniji se gospodari glede na Akcijski načrt upravljanja in Smernice za upravljanje z rjavim medvedom. Oba nova zakona medveda varujeta podobno, saj nadzor nad načrtovanjem in gospodarjenjem z rjavim medvedom prepuščata državi oz. pristojnim ministrstvom, kar daje pri gospodarjenju z medvedjo populacijo drugačne okvire od predhodnih lovskih zakonov.

### **3.2.2 Nacionalni program varstva okolja (RS), Zakon o ohranjanju narave (RS), Zakon o zaščiti prirode (RH) in Uredba o zavarovanih prostoživečih živalskih vrst (RS)**

Nacionalni program varstva okolja (1999) se v delu, ki se nanaša na ohranjanje biotske raznovrstnosti, uporablja kot Nacionalni program varstva narave. Živalske vrste, vključno z rjavim medvedom, so obravnavane kot sestavine biotske raznovrstnosti.

Zakon o ohranjanju narave (1999) določa splošno varstvo vseh prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst in prepoveduje zniževati število rastlin ali živali posameznih populacij, ogroziti njihove habitate ali slabšati njihove življenjske razmere do take mere, da je vrsta ogrožena. V primeru, da je vrsta ogrožena, sprejme vlada RS akt o zavarovanju vrste. Zakon predpisuje tudi, da vlada določi ekološko pomembna območja, ki so med drugim habitati ogroženih ali mednarodno varovanih vrst in zagotovi njihovo varstvo. Zakon določa ukrepe in mehanizme za varstvo območij, ki so pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Glede škode, ki jo povzročijo živali zavarovanih vrst, je v primeru, da nastanka škode ni mogoče preprečiti s preventivnimi zaščitnimi ukrepi za obvarovanje premoženja, možen ukrep tudi redčenje populacij zavarovanih vrst, kar določi minister.

Po novem zakonu o varstvu narave na Hrvaškem (2003) so, po vzoru Bernske konvencije, vrste kategorizirane v dve skupini: v skupino strogo varovanih divjih živali in v skupino zaščitnih divjih živali. Pod strogo varovane divje živalske vrste se šteje vrste, ki jim na območju Hrvaške preti izumrtje in katerih izkoriščanje je prepovedano. Pod kategorijo zaščitnih divjih vrst se šteje zakonsko zaščitene divje vrste ob možnosti kontroliranega izkoriščanja populacije v skladu s posebnimi predpisi. Hrvaška je med procesom sprejemanja Bernske konvencije zaprosila za prekategorizacijo rjavega medveda v zaščiteno vrsto. Tako se medveda šteje za visoko divjad, s katero se gospodari, kar predstavlja razliko v splošnih zakonih o varovanju okolja in narave med Slovenijo in Hrvaško. Slovenija kategorizira rjavega medveda kot zavarovano vrsto prosto živečih sesalcev in ne divjad. Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (2004) pravi, da se zavarujejo ogrožene prosto živeče živalske vrste, predpišejo pravila ravnanja, poseben varstveni režim, ukrepi varstva ter smernice za ohranitev habitatov živalskih vrst z

namenom ohranitve ugodnega stanja teh vrst. Z varstvenim režimom in varstvom habitatov se zagotavlja tudi varstvo mednarodno varovanih živalskih vrst.

### **3.2.3 Zakon o gozdovih (RS, 1993) in Zakon o šumama (RH, 2005)**

Zakon o gozdovih ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovi trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij. Podlaga za gospodarjenje z gozdovi so Program razvoja gozdov v Sloveniji (1996) in načrti za gospodarjenje z gozdovi. Načrti za gospodarjenje z gozdovi so gozdnogospodarski načrti območij in gospodarskih enot, gozdnogojitveni načrti ter lovskogojitveni načrti območij. Z načrti za gospodarjenje z gozdovi se določijo pogoji za usklajeno rabo gozdov in poseganje v gozdove ter gozdni prostor, potreben obseg gojenja in varstva gozdov, najvišja možna stopnja njihovega izkoriščanja ter pogoji za gospodarjenje z živalskim svetom. Gozdovi, ki v zaostrenih ekoloških razmerah varujejo sebe, svoje zemljišče in nižje ležeča zemljišča, in gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena katera koli druga ekološka funkcija (biotopska oz. klimatska), se razglasijo za varovalne gozdove.

Podobno na gozd gleda tudi hrvaški zakon o gozdovih, ki v nekaj odredbah omenja tudi divjad. Predpisuje, da se na gozdnih površinah divjad varuje do te mere, da ta ne ogroža obnove gozdov, omenja jo tudi pri gozdnogospodarskem načrtovanju. T.i. lovnogospodarske osnove naj bi bile usklajene z gozdnogospodarskimi načrti. Vrsta in število divjadi morata biti usklajena z njenim okoljem, s smernicami gospodarjenja z gozdovi, odredbami o gozdovih ter z mednarodnimi predpisi in sporazumi.

### **3.2.4 Ostali dokumenti in odredbe, ki omenjajo rjavega medveda in njegovo upravljanje v obeh državah**

V nadaljevanju sledijo ostali zakoni in odredbe, ki jih imata posamezni državi. Z izjemo Akcijskega načrta za upravljanje medvedje populacije je ostala dokumentacija omenjena

zgolj z naštevanjem. Smernicam in načrtom je v nadaljevanju posvečeno posebno poglavje, saj menim, da imajo pri upravljanju z medvedjo populacijo največjo težo.

#### 3.2.4.1 Ostali zakoni in dokumenti v Sloveniji

- Zakon o kmetijstvu (2000): Omenja zemljišča z omejeno kmetijsko dejavnostjo in zaraščajoče površine, ki so pomembne za divjad. Hrvaški zakon o kmetijstvu posebnih ukrepov za divjad ne omenja;

- Pravilnik o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus Arctos*) iz narave:

(Na podlagi 7.a člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (2004): Ta pravilnik določa pogoje odvzema osebkov vrste rjavega medveda iz narave ter obseg selektivnega in omejenega odvzema osebkov iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem. Izdaja se vsako leto. Tudi na Hrvaškem pristojno ministrstvo izdaja Pravilnik odvzema rjavega medveda (oz. odločbo o odvzemu);

- Pravilnik o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene divjadi ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (2005), predpisuje vrsto orožja in način zasledovanja za rjavega medveda. Obe državi imata omenjeni pravilnik, bistvenih razlik ni;

- Strategija upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji (2002), ki jo je pripravilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in jo je vlada sprejela v januarju 2002, je edina politika, ki se ukvarja prav z vrsto samo. Njen namen je določiti cilje, usmeritve in ukrepe varstva vrste in njenega življenjskega prostora ter ukrepe, ki omogočajo sožitje človeka z medvedom;

- Akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji je načrt, ki je sestavljen iz štirih delov in je temeljni načrt za upravljanje s populacijo rjavega medveda v Sloveniji. Temelji na Strategiji upravljanja z rjavim medvedom in je usklajen z vsemi evropskimi predpisi in določili. Je sestavni del projekta LIFE.

### 3.2.4.2 Ostali zakoni in dokumenti na Hrvaškem

- Strategija in akcijski načrt zaščite biološke in krajevnne raznolikosti Republike Hrvaške NSAP (1999), v kateri je med ostalim navedena obveza glede izdelave akcijskih načrtov za varstvo ogroženih vrst. Sem spada tudi rjavi medved;
- Zakon o veterinarstvu (2001): Medved je, tako kot ostale vrste živali, podvržen nalezljivim boleznim. Ukrepe za odkrivanje in preprečevanje raznih nalezljivih bolezni predvideva zakon o veterinarstvu;
- Pravilnik o lovačkom oružju i lovačkim nabojima (1999);
- Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (1995);
- Pravilnik o lovočuvarskoj službi (1996, 2002);
- Pravilnik o stručnoj službi za provedbu lovnogospodarske osnove (1996, 2002);
- Pravilnik o vrsti i broju pasa za lov (2002);
- Pravilnik o trofejima (1999);
- Lovno-gospodarska osnova i program zaštite divljači;
- Plan gospodarjenja z rjavim medvedom je glavni strokovni dokument, ki temelji na strokovni in znanstveni podlagi v upravljanju z rjavim medvedom in upošteva celotno domačo in tujo dokumentacijo in zakonodajo. Primerljiv je s slovensko Strategijo upravljanja z rjavim medvedom;
- Akcijski plan gospodarjenja z rjavim medvedom v Republiki Hrvaški je dokument, ki za posamezno leto prikaže ukrepe v medvedji populaciji in njenem življenjskem

okolju in je primerljiv z slovenskim Akcijskim načrtom upravljanja z medvedjo populacijo.

#### 3.2.4.3 Primerjava

Pogoj za dolgoročno ohranitev rjavega medveda in njegovih življenjskih okolij v Sloveniji in na Hrvaškem je zagotovitev sobivanja človeka in medveda. Da bi lahko v prihodnje načrtovali ukrepe, ki so potrebni za varstvo in sožitje, je med drugim potrebno poznati okvir državnih politik, ki imajo posreden ali neposreden vpliv na medveda (Jonozovič, 2003). Hrvaški pravni predpisi in dokumenti le v malo čem zaostajajo v predpisih o varstvu rjavega medveda na slovenskih tleh. Prav tako kot slovenska zakonodaja so prilagojeni mednarodni zakonodaji o varstvu rjavega medveda ter ne vplivajo negativno na varovanje skupne medvedje populacije (Frkovič in sod., 2003).

## 4 PRIMERJAVA DANAŠNJEGA GOSPODARJENJA Z RJAVIM MEDVEDOM MED SLOVENIJO IN HRVAŠKO

Rezultat trdega dolgoletnega dela vseh strokovnjakov, ki se ukvarjajo s populacijo rjavega medveda na slovenskem ozemlju s pomočjo evropskih smernic in določil je Akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom v Republiki Sloveniji. Projekt spada v finančni instrument Evropske unije, ki ureja njeno politiko do okolja z imenom LIFE. LIFE je bil vzpostavljen leta 1992 in sofinancira okoljske iniciative držav članic Evropske unije, držav kandidatk ter držav tretjega sveta, ki mejijo na Sredozemsko in Baltsko morje. Pogoj za pridobitev sredstev je, da države s projekti prispevajo k izvajanju in razvoju evropske okoljske politike, njene pravne ureditve in integracije okoljskih tem v politiko Evropske unije. Projekt Ohranitve velikih zveri v Sloveniji – Faza I (rjavi medved) spada v sklop LIFE III – Narava, katere glavni cilj je ohranitev rastlinskih in živalskih vrst ter njihovega življenjskega okolja. LIFE III deluje v skladu z Direktivo o pticah (79/409/EEC), Direktivo o habitatih (92/43/EEC) ter Naturo 2000. Za ta sklop projektov je namenjena slaba polovica vseh sredstev (300 milijonov evrov). Višina prispevka Evropske unije je lahko do

75 % vrednosti projekta, če projekti obravnavajo prednostne vrste oz. habitatne tipe kot jih opredeljuje Direktiva o habitatih. Projekti, ki obravnavajo temo ohranitve in možnosti ponovne naselitve rjavega medveda, potekajo oz. so potekali tudi v Avstriji, Franciji, Grčiji, Italiji, Španiji in na Hrvaškem.

Projekt Ohranitev zveri v Sloveniji – Faza I (rjavi medved) se je začel leta 2002, končal pa se je konec leta 2005.

Partnerji so v sklopu projekta organizirali in sodelovali na več srečanjih o čezmejnem upravljanju s populacijami velikih zveri. Na srečanjih so udeleženci poudarili nujnost sodelovanja med državami na področju upravljanja z medvedom. Predstavniki Slovenije in Hrvaške so se dogovorili za medsebojno sodelovanje za enotno obravnavane populacije medveda, ki si jo delita obe državi (Štrumbelj, 2005).

V zaključnem delu naloge bom primerjal konkretno gospodarjenje z rjavim medvedom in dokumenta, ki opisujeta dogajanje na terenu. Presojal bom usklajenost na ravni ciljev, ukrepov in organiziranosti gospodarjenja. Novejše dokumentacije o upravljanju z rjavim medvedom, ki so usklajene z mednarodnimi in evropskimi predpisi, so slovenski Akcijski načrt za upravljanje z rjavim medvedom (2005), ki se navezuje na Strategijo za upravljanje z rjavim medvedom, hrvaški Plan gospodarjenja z rjavim medvedom (2005) ter vsakoletni Akcijski plan gospodarjenja.

#### 4.1 Primerjava osnovnih dokumentov o upravljanju z rjavim medvedom na ravni ciljev, ukrepov in organiziranosti upravljanja

##### 4.1.1 Cilji pri upravljanju z medvedjo populacijo

Akcijski načrt za rjavega medveda v Sloveniji je osnovni dokument v mednarodnem projektu LIFE Ohranitev velikih zveri v Sloveniji – Faza I (rjavi medved). Sestavljen je iz štirih sklopov:

1. Načrt upravljanja s populacijo rjavega medveda;
2. Načrt za poseganje v habitate rjavega medveda;
3. Načrt ukrepov za odvrčanje medveda od naselij;
4. Načrt ukrepov za zmanjšanje konfliktov s kmetijstvom.

Pri uresničitvi izvedbe opisanega projekta je sodelovalo osem partnerjev, ki se ukvarjajo z medvedjo problematiko: Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Biotehniška fakulteta – Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Sklad republike Slovenije kmetijskih zemljišč in gozdov, Lovska zveza Slovenije, Oikos d.o.o. in Pristop d.o.o.

Akcijski načrt se tesno navezuje na že prej izdelano Strategijo za upravljanje z rjavim medvedom (Strategija upravljanja z rjavim medvedom, 2002).

Cilji pri upravljanju današnje populacije rjavega medveda so naslednji:

- ohranitev populacije rjavega medveda v Sloveniji in omogočanje naravnih selitev proti Alpam;
  - ohranitev ključnih medvedjih življenjskih okolij s pomočjo boljšega medsektorskega sodelovanja;
  - prispevanje k sobivanju med človekom in medvedom;
  - dvig splošne ravni znanja o medvedu in o pomenu njegove ohranitve (tudi v javnosti);
  - izdelava usklajenih strategij s sosednjimi državami (tudi s sosednjo Hrvaško)
- (Štrumbelj, 2005).

Plan gospodarjenja z rjavim medvedom v Republiki Hrvaški je dokument, ki je primerljiv z Akcijskim načrtom v Republiki Sloveniji. Plan služi kot osnova v projektu LIFE, ki ga financira EU v Hrvaški pri varstvu rjavega medveda, ki tam pravkar poteka. Podobno kot pri nas sodelujejo strokovne institucije: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo, Uprava za lovstvo, Lovska zveza Hrvaške, Ministrstvo za kulturo in varstvo narave, Gozdarska in Veterinarska fakulteta.

Osnovni cilj Plana gospodarjenja z rjavim medvedom je varovanje stabilne populacije na Hrvaškem tako v številčnosti kot usklajenosti v sožitju s človekom.

Posebni cilji, ki se navezujejo na glavni cilj so:

- ohranjanje habitata;
- uskladitev upravljanja z mednarodnimi predpisi;
- preprečevanje konfliktov med človekom in njegovim (premoženjem) ter medvedom;
- kontroliranje in vzdrževanje primerne številčnosti;
- ekonomska korist za lokalno prebivalstvo skozi turizem in lovstvo;
- dvigovanje javne zavesti in vključitev interesnih skupin pri sprejemanju odločitev pri gospodarjenju z rjavim medvedom;
- sodelovanje s sosednjimi državami (še posebej s Slovenijo in BiH) pri upravljanju z medvedjo populacijo (A.Frkovič in sod., 2005).

Globalni cilji upravljanja s populacijo rjavega medveda so med državama usklajeni. Pri obeh je močan vpliv mednarodne zakonodaje, ki predpisuje poenoteno varstvo populacije rjavega medveda. Bistvena je tudi obojestranska želja po medsebojnem sodelovanju, za kar si državi prizadevata v zadnjih letih in si postavljata kot enega izmed ciljev. Prav tako si hrvaška zastavlja cilj ekonomske koristi za lokalno prebivalstvo skozi turizem in lovstvo, kar v slovenskih ciljih ni zapisano. Skozi navedeni cilj naj bi Hrvaška spodbujala ohranjenost medvedje populacije skozi lovske turiste in možnost opazovanja medvedov za turiste z visokih prež. Državi sta enotni pri cilju dvigovanja javne zavesti prebivalstva glede medveda ter pri vključevanju javnosti pri odločitvah upravljanja z medvedjo populacijo.

#### **4.1.2 Ukrepi pri uresničevanju zastavljenih ciljev**

Odvzem določenega števila medvedov v Sloveniji je nujnost, ki omogoča ohranjati medveda v prosti naravi v sožitju s človekom. Vsi posegi v populacijo medvedov z odstrelom so načrtovani, strokovno utemeljeni in nadzorovani. Zato lahko trdimo, da je

upravljanje s populacijo medveda v Sloveniji odgovorno in strokovno utemeljeno. To potrjujejo tudi dejstva v naravi kot so zlasti številčna in vitalna populacija medveda v prosti naravi, njeno širjenje na obrobne površine osrednjega območja in prehajanje medvedov v sosednje alpske države. Upravljanje s populacijo medveda, ki šteje 450 – 600 živali zahteva drugačne prijeme in ukrepe kot varovanje ugašajočih ostankov številčno majhnih populacij ponekod v Evropi (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

Prav tako je hrvaška populacija rjavega medveda stabilna in v porastu. Posegi v populacijo so znanstveno in strokovno utemeljeni. Iz nadzora populacije v sosednji državi je razvidno, da v živi na območju Hrvaške okrog 600-900 medvedov. Gre za stabilno populacijo, ki je v porastu (A.Frkovič in sod., 2005).

Ukrepi na obeh straneh državne meje so podobni. Navedeni bodo skupaj, v komentarjih pa bodo podane morebitne vplivne razlike.

Osnovni ukrepi na obeh ozemljih in njihova primerljivost:

#### 4.1.2.1 Ukrepi za varstvo rjavega medveda

Ukrepi pri varstvu medvedje populacije izhajajo iz ciljev mednarodnih predpisov in določil, zato so na tem področju enotni in ne poznajo večjih odstopanj:

- preprečuje in omejuje se posege in dejavnosti v življenjski prostor rjavega medveda (prepoved oz. prilagoditev izvajanja nekaterih gozdarskih in kmetijskih del, varovanje in poseganje v medvedjo populacijo);
- izboljšuje se kakovost življenjskega prostora (zmanjševanje fragmentacije, ohranjanje biokoridorjev in biocentrov, ohranjanje in vzpostavljanje naravne in razgibane strukture gozda itn.).

Cilj obeh držav je varstvo medvedje populacije. Državi ga uresničujeta z naštetimi ukrepi. Znanstveno-strokovne institucije gozdarskih, veterinarskih in bioloških fakultet ter javnih zavodov imajo pri nastalih projektih o varovanju medvedje populacije večinski delež opravljenega dela. Ocenjuje se, da s strokovno izdelanimi projekti kot so Akcijski načrti o

rjavem medvedu, ki temeljijo na znanstveni podlagi, Slovenija in Hrvaška sodita v sam evropski vrh kar se tiče varovanja rjavega medveda (Štrumbelj, 2005; Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005).

#### 4.1.2.2 Ukrepi za sožitje človeka z rjavim medvedom

Zelo pomemben cilj v ohranjanju medvedje populacije je tudi vzpostavitev odnosa človek - medved. Cilji na področju odnosa človek - medved so zapisani v Akcijskem načrtu obeh držav in so si podobni, saj izvirajo iz mednarodnih določil:

- Omejuje se širjenje rjavega medveda na območja, kjer so pričakovani konflikti s človekom. (V Sloveniji in na Hrvaškem so to urbana področja, predvsem okolica večjih mest in naselij, na Hrvaškem pa tudi področja otokov na Jadranskem morju, kjer medved ni zaželen in je tudi izjemoma loven skozi celo leto.);
- Zagotavlja se hitro izplačevanje odškodnin v primerih, ko škode ni bilo mogoče preprečiti. (Državi se trudita biti mobilni pri izplačevanju škod.). Sistem ocenjevanja in povračila škod, povzročenih od medveda se delno razlikuje (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005);
- informiranje ljudi o biologiji in ekologiji rjavega medveda, o priporočenem ravnanju ob srečanjih z medvedom (Slovenska stran podaja večje količine informacij na lokalnem nivoju, saj je za to zadolžen pristojni Zavod za gozdove, na Hrvaškem pa je organiziranost gozdarstva slabša in je manj propagandnih akcij glede informiranja o rjavem medvedu.) (Bartol, 2001; Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005);
- Medveda se redno krmi na lociranih krmiščih (mrhoviščih), kar ga odvrača od človeka in konfliktov v naseljih. (Lokacije t.i. mrhovišč za medvede so navedene v načrtih.);
- izdelava celovitega načrta informiranja in ozaveščanja javnosti o rjavem medvedu in pomenu njegovega varstva, v katerem se opredeli ciljne publike, nosilce in načine obveščanja in ozaveščanja, vsebino informacij ter čas in kraj podajanja informacij (V Sloveniji informacije o medvedu podajajo Znanstveno-raziskovalne institucije, fakultete in Zavod za gozdove, ki informiranje podaja predvsem na terenu za razliko od hrvaške, ki nima pristojnega zavoda. Podajanje informacij je večje s strani fakultet.).

Pri izplačevanju odškodnin obstaja manjša razlika. Ocenjevanja škode na Hrvaškem tamkajšnje ministrstvo prepusti upravljavcu lovišča, ki na podlagi izpolnjenega obrazca povrne škodo. Ponovno se postavlja vprašanje glede realnosti ocene nastale škode, če za primere nastanka škode ni določene kontrole s strani države kot je to urejeno v Sloveniji. V Sloveniji namreč za evidentiranje škodnih primerov skrbi Zavod za gozdove Slovenije. Zastavljeni načrt oz. Akcijski načrt ne dovoljuje krmljenja medveda z ostanki živalskega izvora, ker to prepoveduje novejša veterinarska uredba. To je za medveda in za človeka morda negativna stran, predvsem zato, ker je medved z dobro oskrbovanimi mrhovišči vezan nanje in ne na odpadke, ki jih človek shranjuje v neposredni bližini naselij (Štrumbelj, 2005). Dobro založena mrhovišča odvrčajo medveda od morebitnih konfliktov z človekom, kar se je na Hrvaškem izkazalo kot pozitivno pri odvrčanju konfliktov in škod, povzročenih od medveda (Frkovič, 2005; Štrumbelj, 2005; Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

#### 4.1.2.3 Ukrepi pri monitoringu rjavega medveda

Monitoring oz. spremljanje določene populacije je zelo pomemben ukrep pri upravljanju oz. poseganju v populacijo. Enako velja za medveda; vzpostavitev stalnega in sistematičnega monitoringa rjavega medveda je potrebna za celotno populacijo na ozemlju Slovenije in Hrvaške, nadaljuje se z raziskavami njegove biologije in ekologije.

Obe državi izvajata kvaliteten monitoring rjavega medveda na podlagi različnih metod, kar je tudi pogoj za kvalitetno ukrepanje v zvezi s populacijo.

#### 4.1.2.4 Ukrepi pri odvzemu rjavega medveda

Izločitev pri naraščajoči in stabilni populaciji rjavega medveda v Sloveniji in na Hrvaškem je vsekakor potrebna za uravnavanje populacije in za uresničevanje nekaterih ciljev v upravljanju. Izločitev iz narave v obeh državah poteka z predpisanim lovom.

Odstrel medvedov iz narave je izjemen poseg v populacijo in je tolikšen in takšen, da ne ogroža vrste in sožitja človeka z medvedom ter temelji na bioloških in ekoloških dejstvih, ne pa na trofejnih in ekonomskih razlogih.

Pri izločitvi medvedov obstajajo med državama določene razlike. Državi v Akcijskih načrtih predpisujeta strukturni in spolni odvzem, vendar Hrvaška odstrel glede na telesno težo ne predvideva v t.i. letnih odločbah za poseganje v populacijo. V Sloveniji je odstrel določen po telesni teži. Največ se posega v osebkke mlajšega razreda in le malo v starejši del populacije. Akcijski plan gospodarjenja z rjavim medvedom za tekoče leto na Hrvaškem pa lovskim upravičencem ne predpisuje določene telesne teže pri izločitvah. Razlika morebiti negativno vpliva na skupno populacijo. Verjetno pa ima nastala razlika tudi ekonomski vpliv na višino odstrela. Gotovo je potrebno razlike uskladiti, kajti če gre za isto populacijo rjavega medveda med državama, je nedopustno na enem delu izločevati samo medvede starejše starostne kategorije, na drugem pa medvede mlajše starostne kategorije, na eni strani zadovoljevati ekonomsko-turistične potrebe, na drugi pa vztrajati le ob strogo začrtanih ciljih. Postavlja se vprašanje, ali imajo vpliv na zaznamek tudi kakšne politične usmeritve (Strategija upravljanja z rjavim medvedom, 2002; Frkovič in sod., 2006).

#### 4.1.2.5 Ukrepi pri lokalnem prebivalstvu ter rabi in dejavnostih v smislu sožitja medveda s človekom

Lokalno prebivalstvo je nedvomno v največjem stiku z medvedjo populacijo. Anketa na Hrvaškem kaže, da je kar 50 % lokalnega prebivalstva že videlo medveda, 30% ljudi je medved že povzročil škodo, večina pa jih ima tudi negativne misli o medvedu in so mnenja, da je številčnost medveda previsoka (Frkovič in sod., 2005). Podobne ankete kažejo, da je pomembno vzpostaviti dober kontakt z lokalnim prebivalstvom v smislu kvalitetnega informiranja in sodelovanja:

- vzpostavitev rednega sodelovanja med lokalnim prebivalstvom in strokovnimi javnimi institucijami, ki so od države pooblašene za spremljanje medveda;

- v primeru ogroženosti se zagotovi začasna prisotnost pooblaščenih ekipe za spremljanje medveda in takojšnje ukrepanje, če je to potrebno (Intervencijska skupina deluje na obeh straneh);
- zagotovitev možnosti stalnega telefonskega obveščanja v primeru ogroženosti;
- izobraževanje ljudi o rjavem medvedu;
- priprava izobraževalnega programa za učence osnovnih in srednjih šol.

Državi problematiko ozaveščanja javnosti rešujeta podobno, kar predpisuje tudi mednarodna ureditev (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005).

#### 4.1.2.6 Ukrepi v kmetijstvu

Kmetijstvo predstavlja v obeh državah za divjad pomembno dejavnost. Veliko vrst divjadi si na račun kmetijstva priskrbi potrebno hrano, tudi medved. Minimalne škode v kmetijstvu niso moteče, če pa prerastejo v večje, prihaja do konfliktov:

- pri uvajanju paše v osrednjem območju se daje prednost govedoreji (Na Hrvaškem je v območju medveda prisotna predvsem ovčereja.);
- varovanje pašnikov z drobnico ali živino z pastirjevo ograjo ali pastirskimi psi (Na obeh straneh država financira pri nakupu zaščitnih sredstev.);
- kmetijska zemljišča v strnjenih kompleksih gozdov osrednjega območja se ne oddajo v najem za pašo živine;
- čebelnjake se zavaruje z električnimi ograjami;
- ureditev odlagališč organskih odpadkov, vključno z odpadki od domačih klavnih živali;
- izobraževanje kmetov o življenjskih navadah medveda, obveščanje o neposredni prisotnosti medveda, o ravnanju v konfliktnih primerih ipd.;
- vzpostavi se sistem subvencioniranja kmetijske dejavnosti, ki je z izvajanjem ukrepov prilagojena sobivanju z rjavim medvedom (Na Hrvaškem sistem subvencioniranja še ni vzpostavljen.).

Državi se prilagajata nastalim specifičnim razmeram. Konfliktom s kmetijstvom posveča Slovenija več pozornosti, saj je dejavnost intenzivnejša na slovenski strani območja prisotnosti rjavega medveda. Večja problematika na obeh straneh je prav gotovo reja drobnice, ki je v porastu na Kočevskem, v Gorskem Kotarju in pod Velebitom (Frkovič in sod, 2006; Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

#### 4.1.2.7 Ukrepi v gozdarstvu

Gozdarske dejavnosti na obeh straneh so v tesni povezavi z živalstvom tega zelo gozdnatega področja. Masivi Kočevske, Notranjske, Gorskega Kotarja, Like in Velebita so najintenzivnejši s strani gozdarstva. Tako so potrebni tudi nekateri ukrepi v zvezi z varovanjem medvedje populacije:

- v bližini pomembnih delov življenjskega prostora medveda (npr. brlogov) se gozdarska dela opravljajo v času, ko je dejavnost za medveda najmanj moteča, ohranja se plodonosno in odmrlo drevje;
- ohranja se pestra zgradba gozdov;
- gozdna infrastruktura se gradi v času, ko je poseg za medveda najmanj moteč.

Gozdarstvo je pomemben segment v varovanju habitatov določenih varovanih vrst. Večje problematike glede varovanja medvedje populacije na obeh straneh ni opaziti (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod.; 2005).

#### 4.1.2.8 Ukrepi v turizmu, rekreaciji, nabiralništvu

Tudi na področjih kot sta turizem in rekreacija je potrebno informativno vplivati na obiskovalce gozda:

- obiskovalce se usmerja na določene poti in mesta, ki so za medveda najmanj moteča in zlasti primerno oddaljena od pomembnih delov življenjskega prostora;

- obiskovalce se izobražuje o življenjskih navadah medveda in pravilih ravnanja ob morebitnem srečanju ter se jih ozavešča o pomenu varstva.

Povečanje turizma in rekreacije prav gotovo predstavlja motnjo v gozdu kar se tiče varovanja določene varovane vrste. Pomembna je predvsem ozaveščenost o varstvu rjavega medveda, ki jo obe državi poskušata promovirati (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005).

#### 4.1.2.9 Ukrepi pri gradnji prometnic

Prometnice na obeh straneh predstavljajo veliko oviro pri migraciji populacij in posameznih osebkov. Medved prehodi velike razdalje, kar mu pri tako gosti prometni infrastrukturi predstavlja še večji problem:

- v premeru najmanj 500 m od pomembnih delov življenjskega prostora medveda se ne gradi javnih prometnic;
- lokacija za izgradnjo infrastrukturnih in drugih objektov se vedno preverja z vidika vpliva na pomembne dele življenjskega prostora medveda in migracijske poti osebkov;
- prek obstoječih in načrtovanih cest, avtocest in železnic se zagotovi povezanost med populacijskimi enotami.

Gradnja cest in avtocest je v območju rjavega medveda na Hrvaškem in v Sloveniji v glavnem zaključena. Obe državi sta veliko financirali v projekte prehodov za divjad preko prometnic in s tem omogočili divjadi nemoten prehod. Rjavi medved nemalokrat prečka prehode za divjad, a kljub temu sodobne prometnice predstavljajo veliko oviro pri normalnem gibanju medvedje populacije (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005).

#### 4.1.2.10 Ukrepi pri mednarodnem sodelovanju

Slovenija naj bi pri ohranjanju rjavega medveda sodelovala tudi na mednarodni ravni, s posebnim poudarkom na vzpostavitvi skupne strategije ohranjanja v Sloveniji in na Hrvaškem, saj gre za skupno populacijo medveda.

Strategija je celovit dokument, ki predvideva vrsto ukrepov za ohranjanje rjavega medveda in zagotovitev sožitja predvsem z lokalnim prebivalstvom. Strategija mora biti usklajena z drugimi politikami, kot so pogajalsko izhodišče, politika urejanja prostora, Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti in Program razvoja gozdov. Verjetno pa se postavlja vprašanje, koliko lahko sama strategija vpliva na druge politike kot so kmetijska politika, prostorski plani občin in avtocestni program, ki ne vključuje prehodov, predlaganih v strategiji. Prav tako je odprto vprašanje konkretnega uveljavljanja strategije preko gozdnogospodarskih in lovskogojitvenih načrtov ter njihove izvedbe. Določila Programa razvoja gozdov in Strategije so v teh načrtih sicer načelno vsebovana, težko pa je prepoznati njihovo umestitev v prostor, posega v ekosistem in sredstva. Pričujoči projekt LIFE pravzaprav predstavlja del izvajanja te strategije in v nekem smislu je uveljavitev strategije izziv za sam projekt (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Štrumbelj 2005; Bartol, 2001; Ohranitev velikih zveri v Sloveniji 2006).

- sprejetje enotne meddržavne strategije za ohranitev rjavega medveda na območju Slovenije in sosednje Hrvaške in zagotovitev obojestranskega izvajanja (Strategija o sodelovanju do danes še ni sprejeta.);
- nadaljevanje sodelovanja pri mednarodnih prizadevanjih za ohranitev rjavega medveda.

Ozemlje Slovenije je premajhno za dolgoročno ohranjanje populacije rjavega medveda, ki bi bila sposobna zagotoviti dolgoročno ohranitev vrste. Zato je nujno sodelovanje s sosednjo Hrvaško. Dosedanja prizadevanja so že pokazala pozitivne rezultate. Predstavniki obeh strani so se že večkrat srečali na posvetovanjih in usklajevanjih v zvezi z upravljanjem medvedje populacije. Leta 2005 so se predstavniki srečali dvakrat, na Mašunu in v Osilnici, kjer so primerjali in analizirali upravljanje v obeh državah ter razglabljali o potrebnih uskladitvah, ki so nedvomno pogoj za kvalitetno upravljanje s to

plemenito zverjo (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004; Frkovič in sod., 2005; Štrumbelj, 2005).

#### 4.1.3 Današnja organiziranost načrtovanja in institucije za upravljanje medvedje populacije v Sloveniji in na Hrvaškem

Do leta 2005 je v Sloveniji imelo pristojnost za upravljanje s populacijo rjavega medveda Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Predlog višine in strukture odvzema medveda je pripravljala Zavod za gozdove. Ministrstvo je dalo predlog v obravnavo medresorski komisiji (13 članov), ki jo sestavljajo predstavniki neodvisne stroke (Biotehniška fakulteta –Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Oddelek za biologijo in Oddelek za zootehniko, Prirodoslovni muzej Slovenije in Zavod za gozdove Slovenije), zainteresirane stranke (Lovska zveza Slovenije, lokalne skupnosti, skupnost gojitvenih lovišč in društvo rejcev drobnice) ter državni organi (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Ministrstvo za okolje, prostor in energijo). V odločanje so tako neposredno vključeni vsi, ki se posredno ali neposredno soočajo z rjavim medvedom v Sloveniji. Predlog komisije služi ministru kot osnova za izdajanje dokumenta (odločbe ali pravilnika) o višini in strukturi ukrepov v populaciji in sicer enkrat ali dvakrat letno (po potrebi tudi večkrat) (Strategija upravljanja z rjavim medvedom, 2002).

Leta 2005 pa se je pristojnost upravljanja z zavarovanimi prosto živečimi živalskimi vrstami (tudi medveda) preneslo na Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ki je pristojno za ohranjanje narave. Pristojno ministrstvo tako opravlja naslednje naloge:

- Letna priprava strokovnega predloga o višini in strukturi odvzema rjavega medveda na podlagi analiz različnih podatkov, ki jih prejmejo upravljavci lovišč znotraj posameznih upravljavskih območij (lovske družine in lovišča s posebnim namenom). Nosilec naloge je Zavod za gozdove Slovenije, sodelujejo institucije s področja naravovarstva;
- sodelovanje z različnimi institucijami, ki se posredno in neposredno ukvarjajo z velikimi zvermi;

- Izdaja ustreznega dokumenta (odločbe oz. pravilnika), ki predpisuje vse potrebne elemente za odvzem v tekočem letu.

Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus Arctos*) v Sloveniji na podlagi 16. člena Habitatne direktive opredeljuje naslednje vrste odvzema:

- redni odstrel določenega števila medvedov zaradi uravnavanja populacije oz. omogočanja sožitja s človekom, da se vzdržuje populacijska gostota, primerna danostim življenjskega prostora, ob upoštevanju rabe in dejavnosti človeka (Pristojno ministrstvo izda ustrezen dokument o višini in strukturi odstrela.);

- izjemen odstrel medvedov, ki neposredno ogrožajo človeka in njegovo premoženje (Za odločanje o izjemnem odstrelu posameznih medvedov, ki neposredno ogrožajo človeka in njegovo premoženje, pristojno ministrstvo pooblasti za to pristojen zavod, ki samostojno in ažurno v času ogrožanja odredi odstrel ( t.i. Intervencijska skupina). Ministrstvo o rednem odstrelu predpiše osnovne pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za odločitev o izrednem odstrelu.);

- odlov živih medvedov za naselitev v naravo ali preselitev na drugo mesto v naravi (Za odlov živih medvedov in njihovo premestitev na druga območja znotraj Slovenije pristojno ministrstvo pooblasti za to pristojen zavod. Za odlov živih medvedov in njihovo premestitev izven ozemlja Slovenije pristojno ministrstvo izda soglasje na podlagi projektne dokumentacije in vlog zainteresiranih subjektov.);

- odlov zapuščenih mladičev, ki sami še niso sposobni preživeti ali poškodovanih medvedov (Za odlov osamelih mladičev ali poškodovanih medvedov pristojno ministrstvo pooblasti za to pristojen zavod.);

- izguba zaradi prometa ali drugega razloga pogina (Pristojen zavod iz prejšnjih alinej, Zavod za gozdove, ki pripravlja predlog odvzema pristojnemu ministrstvu, vodi evidenco o vseh vrstah ugotovljenih izgub.).

Institucije, ki sodelujejo v upravljanju z rjavim medvedom v Sloveniji in so omenjene v Pravilniku o odvzemu osebkov rjavega medveda (*Ursus Arctos*) iz narave, ki ga predpisuje pristojno Ministrstvo za okolje in prostor, so:

- Zavod za gozdove Slovenije omogoči znanstveno-raziskovalnim organizacijam za potrebe raziskav odvzem oziroma posredovanje vzorcev tkiv, organov ali drugih telesnih delov osebkov, odvzetih iz narave, na podlagi medsebojnega dogovora;
- Znanstveno-raziskovalne organizacije morajo v vseh rezultatih raziskav, ki so pomembni za ohranjanje vrste rjavega medveda, tekoče, najkasneje pa ob koncu koledarskega leta, poročati ministrstvu, pristojnemu za ohranjanje narave in Zavodu za gozdove;
- Zavod in območno združenje upravljavcev lovišč se dogovorita o podrobnejši prostorski razporeditvi odstrela osebkov v lovsko upravljavskih območjih na posamezna lovišča z medsebojnim dogovorom, pri čemer morata upoštevati aktivnosti posameznih upravljavcev lovišč pri izvajanju monitoringa in drugih nalog, predpisanih s tem pravilnikom, ter pogostnost primerov ogrožanja ljudi in premoženja v zadnjih letih;
- Zavod za gozdove nemudoma obvesti ministrstvo ter pristojno krajevno območno enoto Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Inšpektorata RS za okolje in prostor o sklenjenem dogovoru;
- Območno združenje upravljavcev lovišč obvesti upravljavce lovišč, v katerih se bo izvedel odstrel, o sklenjenem dogovoru. Upravljavci lovišč morajo zagotoviti izvedbo odstrela osebkov v skladu z določbami tega pravilnika;
- Zavod spremlja odvzem osebkov iz narave v skladu s predpisi s področja divjadi in lovstva ter ohranjanja narave in vodi o tem evidenco;
- Zavod o vseh podatkih iz evidence pripravlja trimesečno poročilo, strukturirano po posameznih območjih življenjskega prostora vrste rjavega medveda in ga, najpozneje do 15. v prvem mesecu po preteku trimesečja, posreduje ministrstvu in pristojnima inšpektoratoma. Ob koncu leta poda celovito poročilo o odvzemu osebkov iz narave in oceno vpliva odvzema osebkov iz narave glede na tekoče rezultate spremljanja stanja vrste rjavega medveda. Na zahtevo ministrstva mora pripraviti in posredovati poročilo kadarkoli;
- Izvajalci rednega odvzema rjavega medveda iz lovišč so lovske družine in lovišča s posebnim namenom, ki v skladu z odločbo izvedejo odvzem na način lova v skladu s

predpisi s področja divjadi in lovstva. Prav tako opravljajo krmljenje rjavega medveda ter monitoring (oz. spremljanje številčnosti rjavega medveda, ki poteka dvakrat letno na stalnih števnih mestih) (Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

### **Za primerjavo sledi hrvaški način načrtovanja pri upravljanju z medvedjo populacijo:**

Pred letom 2005 je bil na hrvaškem osnovni dokument tudi za medveda t.i. »lovnogospodarska osnova«. To je osnovni načrtovalni dokument, ki se ga izdelava za posamezno lovišče za dobo 10 let. Vsebuje podatke o gospodarjenju z loviščem in divjadjo. Lovnogospodarska osnova mora biti usklajena z ostalimi uredbami in predpisi (gozdarskimi načrti, kmetijskim zakonom, prostorskim planom in mednarodnimi konvencijami). Lov medveda ni bil dovoljen brez izdelane lovnogospodarske osnove. Za vsako vrsto divjadi (tudi medveda) se je predvidel stalež, kapaciteta habitata in izločitev posamezne divjadi. Številčnost medvedov se je zapisovala na podlagi opazovanja in štetja med celim letom. Odvzem medveda se je določeval na podlagi strokovnega priporočila Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo. Lovnogospodarsko osnovo je izdelovala usposobljena fizična ali pravna oseba. Negativna stran dokumenta je bila, da se je izdeloval na deset let in ni predvideval trendov oz. nihanj številčnosti v posamezni populaciji divjadi, kar je povzročilo močan upad ali rast posamezne populacije.

Sprejem nove evropske in mednarodne zakonodaje je vnesel v hrvaško zakonodajo nove pristope. Hrvaška je tako leta 2005 pričela z novejšim načinom upravljanja z velikimi zvermi (tudi z rjavim medvedom) (Frkovič in sod., 2005).

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo in Ministrstvo za kulturo, Uprava za varstvo narave je ustanovilo skupino osmih članov, ki je imela nalogo izdelati Nacionalni plan gospodarjenja z rjavim medvedom v Republiki Hrvaški in Akcijski plan gospodarjenja z rjavim medvedom za posamezna leta, ki je v skladu z poprej sprejeto Bernsko konvencijo.

Tako kot v Sloveniji v strokovni skupini za upravljanje z medvedjo populacijo sodelujejo ugledni strokovnjaki iz različnih interesnih skupin, ki se posredno ali neposredno ukvarjajo z rjavim medvedom (predstavniki gozdarske in kmetijske stroke, gozdarske fakultete, veterinarske fakultete, predstavniki obeh ministrstev ter ostale institucije, povezane z medvedom). Skupina bo delala tudi na revizijah in dopolnitvah plana ter zbirala informacije za dopolnitve od vseh interesnih skupin in splošne javnosti. Pooblaščen je tudi za izredne situacije glede gospodarjenja z medvedom kot so problematični medvedi, napadi na ljudi in domače živali, pojav bolezni in podobno. V ožji sestavi skupina ustanovi skupino strokovnjakov, t.i. interventno skupino za medveda, ki šteje 7 do 10 dobro opremljenih in strokovnih oseb. Dolžni so obiskati vsako mesto škode, povzročene od medveda, neobičajne nesreče z medvedi, izgube medvedov ter pojav problematičnih medvedov. Intervencijska skupina sodeluje tudi z javnimi ustanovami pri morebitni problematiki rjavega medveda (občinami, interesnimi skupinami, upravljavci lovišč in z vsemi ostalimi). Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo ter Ministrstvo za kulturo in varstvo narave so skupaj odgovorni za uresničitev plana, za praktično vzpostavitev pa je odgovorno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo.

V uresničitev zastavljenega načrta je vsekakor vključeno tudi informiranje o in vključevanje javnosti v upravljanje z rjavim medvedom.

Odgovornost za upravljanje z rjavim medvedom je prevzelo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo.

Pristojno ministrstvo izdaja letne odločbe o izločitvah rjavega medveda na podlagi vsakoletnega Akcijskega plana gospodarjenja z rjavim medvedom, posredno pa se s tem zavezuje tudi za povračilo škod, ki nastanejo v loviščih zaradi medveda.

Na podlagi odločb so lovišča dolžna v tekočem letu:

- opraviti načrtovane izločitve v skladu z zakonom;
- evidentirati izločitev z vsemi potrebnimi vzorci in meritvami ter podatke poslati pristojnemu ministrstvu (tudi izredni odvzem, povoz, krivolov ...);

- skrbeti za krmljenje medveda;
- skrbeti za monitoring (oz. spremljanje medvedje populacije, štetje, evidentiranje);
- evidentira morebitne spremembe v medvedjem habitatu;
- evidentira nastalo škodo zaradi medveda in jo pošilja kot povratno informacijo pristojnemu ministrstvu.

Sistem upravljanja in načrtovanja med državama vsebuje le manjše razlike v gospodarjenju z rjavim medvedom:

- V Sloveniji je za evidentiranje in kontrolo izločitev zadolžen Zavod za gozdove. Na Hrvaškem to nalogo opravljajo upravljavci lovišč sami in pošiljajo zbrane podatke pristojnemu ministrstvu. Pri tem so možna odstopanja pri resničnosti podatkov, kar predstavlja eno izmed slabosti. V Sloveniji je namreč kontrola nad izločenimi medvedi s strani Zavoda za gozdove zelo stroga in ne dopušča velikih odstopanj. Na Hrvaškem vodijo evidenco izločitev medvedov sami upravljavci lovišč (Frkovič in sod., 2006), kar lahko pripelje do velikega odstopanja od zadanih smernic. Pri tem mislim predvsem na telesno težo izločenih medvedov;

- Slovenija je odgovornost za upravljanje z rjavim medvedom prenesla na Ministrstvo za okolje in prostor, na Hrvaškem je to Ministrstvo za gozdarstvo, kmetijstvo in vodno gospodarstvo;

- Slovenija ima desetletne lovskogojitvene in enoletne lovskogojitvene načrte, ki služijo načrtovanju in usmeritvi posamezne vrste divjadi. Na Hrvaškem je temu namenjena »lovnogospodarska osnova«, ki je usmerjena bolj v gospodarjenje v nadaljnjih desetih letih. Vendar državi prepuščata načrtovanje velikih zveri predvsem ministrstvu in ne več loviščem oziroma območnim zvezam, »županijam« (občinam), kot se je to dogajalo prej.

Omenjene razlike v načrtovanju so bolj ali manj administrativne narave in ne vplivajo bistveno na praktično ukrepanje v medvedji populaciji, saj omenjeni načrti upoštevajo enotne smernice mednarodnih in evropskih direktiv, ki jih nadzorujejo pristojna ministrstva (Frkovič in sod., 2005; Frkovič in sod., 2006).

## 5 ZAKLJUČEK

Situacija rjavega medveda je bila v preteklosti na ozemlju današnjih držav podobna; na medveda se je gledalo sovražno. Pobijanje rjavega medveda je pripeljalo do skorajšnje iztrebitve. Za dvigovanje zavesti so zaslužni veleposestniki na tleh današnje Notranjske, Kočevske in Gorskega Kotarja. Sredi 20. stoletja sta državi ukinili dovoljenje zastrupljanja z ampulami, kar je dokaz dvigovanja zavesti do zveri. Leta 1974 sta državi sprejeli samostojna lovska zakona, ki sta se v osnovah precej razlikovala, za medveda pa sta predpisovala podobno zaščito. V poznejših letih 20. stoletja se je zavest do medveda v Evropi zelo povečala, kar na začetku 21. stoletja vpliva na lovsko in ostalo zakonodajo pri varovanju rjavega medveda v Sloveniji in na Hrvaškem.

Državi sta podpisnici vseh mednarodnih konvencij in določil o varstvu rjavega medveda (Bernske konvencije, Alpske konvencije, CITES Washingtonske konvencije, Konvencije o biološki raznovrstnosti in FFH Habitatne direktive). Sprejetje omenjenih konvencij državi zavezuje k prilagoditvi domače zakonodaje mednarodni. V večini primerov sta to že storili in tako obe izdelali Akcijski načrt za upravljanje z rjavim medvedom po vzoru Bernske konvencije. Lahko trdimo, da sta državi glede mednarodnih in evropskih predpisov usklajeni.

Oba lovska zakona obravnavata rjavega medveda podobno. Načrtovanje in nadzor prepuščata državi in ne upravljavcem lovišč kot je to bilo v starih zakonih o lovu, kjer so upravljavci načrtovali upravljanje v načrtih upravljanja (lovskogojitvenih načrtih in t.i. »lovnogospodarskih osnovah«).

Razlika v novih zakonih o lovstvu je obravnavanje medveda na Hrvaškem kot divjad, v Sloveniji pa kot zaščitenega prosto živečega sesalca, kar pa pri konkretnemu gospodarjenju ne povzroča razlik. Ostali domači zakoni na medveda gledajo zelo podobno, ker so prilagojeni mednarodni zakonodaji.

Glede na veliko usklajenost mednarodnih in domačih predpisov sem primerjal tudi osnovna dokumenta, Akcijska načrta upravljanja z rjavim medvedom, ki nam prikazujeta konkretno stanje, cilje in ukrepe v populaciji rjavega medveda.

Na obeh straneh so institucije, ki s ukvarjajo z medvedom, iz strokovnih in znanstvenih krogov. Cilji gospodarjenja z medvedom so podobni in usklajeni, državi se zavzemata za varovanje populacije, ohranjanje habitata, vzpostavitev dobrega odnosa med človekom in medvedom, dvigovanja javne zavesti in za meddržavno sodelovanje.

Obstajajo pa nekatere manjše razlike v ukrepih:

- Ocenjevanje škode, povzročene od medveda, v Sloveniji nadzoruje in ocenjuje Zavod za gozdove Slovenije. Na Hrvaškem to opravljajo upravljavci lovišč sami, zato je včasih vprašljivo, ali gre za realno oceno. Nadzor države v vseh segmentih se mi zdi boljši ukrep;
- V Sloveniji zastavljeni načrti glede na veterinarske predpise ne dovoljujejo krmljenja medveda z ostanki živalskega izvora, kar je po mnenju nekaterih nenaravno in škodljivo pri odvrčanju medveda od naselij in ljudi. Na Hrvaškem je takšno krmljenje dovoljeno in ocenjeno kot pozitivno glede odvrčanja, lažjega odvzema in monitoringa;
- bistvena razlika pri ukrepanju v populacijo z odstrelom je v nepredpisovanju telesne teže z odločbo, ki jo za izločitev rjavega medveda v koledarskem letu upravljavcem izda ministrstvo. Dovoljen je odzem medvedov vseh starostnih kategorij, razen medvedk z mladiči, kar pa je v Sloveniji jasno določeno. To je moteče pri poenotenju gospodarjenja z rjavim medvedom.

Ostali ukrepi so v glavnem usklajeni in pozitivno vplivajo na poenotenje smernic o upravljanju z medvedjo populacijo.

Tudi pri organizaciji načrtovanja obstajajo manjše razlike: V Sloveniji je vmesni člen oz. institucija s strani države za upravljanje z populacijo medveda Zavod za gozdove, ki je zadolžen za pregled oz. ocenitev škode, evidentiranje odstrela in podobno. Na Hrvaškem to nalogo opravljajo upravljavci lovišč, kar ne zadostuje za popolno kontrolo pri gospodarjenju; vprašljiva je verodostojnost podatkov (Frkovič in sod., 2006; Akcijski načrt za rjavega medveda, 2004).

Obstaja tudi razlika v odgovornosti za upravljanje z medvedom. V Sloveniji je za to odgovorno Ministrstvo za okolje in prostor, na Hrvaškem pa Ministrstvo za gozdarstvo, kmetijstvo in vodno gospodarstvo.

Menim, da je potrebno obstoječe razlike v upravljanju z rjavim medvedom uskladiti, kar potrjuje zapis urednika Lovčevega priročnika Franceta Cvenkla že iz leta 1989. Pozneje je bilo to potrjeno tudi v praksi na primeru medvedov Dušana in Klemna, ki sta redno prehajala državno mejo. Razlike v gospodarjenju prav gotovo niso tako velike, uskladiti je potrebno le nekaj ukrepov. To je ugotovil tudi Golovršek v svojem diplomskem delu leta 2002 in zapisal, da pričakujemo, da bodo razlike v gospodarjenju z divjadjo v letu 2007 minimalne, pri nekaterih vrstah divjadi pa jih mogoče niti ne bo. Le usklajeno gospodarjenje lahko vodi v stabilno populacijo rjavega medveda. Državi si prizadevata izenačiti morebitne razlike in napisati skupno strategijo v upravljanju z medvedjo populacijo. Enotno ohranjena medvedja populacija bo prav gotovo v ponos kasnejšim rodovom.

Preglednica 1: Primerljivost nekaterih kazalcev v upravljanju z medvedjo populacijo

| <b>Primerjava</b>                                                     | <b>Slovenija</b>                  | <b>Hrvaška</b>                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| sedanje št. populacije                                                | 450-600 os.                       | 600-900 os.                                                                                |
| povprečne letne izločitve v zadnjih 10 letih                          | 60-120 os.                        | 60-100 os.                                                                                 |
| začetek varovanja                                                     | 1935                              | 1947                                                                                       |
| mednarodna zakonodaja                                                 | v celoti sprejeta                 | v celoti sprejeta                                                                          |
| lovski zakon                                                          | Zakon o divjadi in lovstvu (2004) | Zakon o lovstvu (2005)                                                                     |
| akcijski načrt upravljanja                                            | da                                | da                                                                                         |
| zakonski status medveda                                               | zavarovan prosto živeči sesalec   | lovna divjad                                                                               |
| mednarodni projekt LIFE                                               | vzpostavljen                      | v izdelavi                                                                                 |
| institucija, ki spremlja in evidentira izločitve in ocenjevanje škode | Zavod za gozdove                  | upravljavec lovišča                                                                        |
| krmljenja z ostanki živalskega izvora                                 | ne                                | da                                                                                         |
| institucija, ki je odgovorna za upravljanje z medvedjo populacijo     | Ministrstvo za okolje in prostor  | Ministrstvo za gozdarstvo, kmetijstvo in vodno Gospodarstvo                                |
| Predpisovanje telesnih tež v odločbah- izločitev za tekoče leto       | da (razvrščanje v kategorije)     | ne (Pristojno ministrstvo ne predvideva kategorij izločitve po telesni teži oz. velikosti) |

## 6 POVZETEK

V diplomski nalogi sem prikazal usklajenost upravljanja z rjavim medvedom med Slovenijo in Hrvaško. Raziskal sem gospodarjenje v preteklosti in ga primerjal z današnjim upravljanjem. Pri tem sem upošteval institucije, ki se ukvarjajo s medvedjo problematiko na ravni držav in EU.

V preteklosti se je v obeh državah na medveda gledalo precej sovražno in se ga je z vsemi sredstvi zatiralo ter pobijalo. Sredi 20. stoletja se je začelo na tleh Kočevske, Notranjske in Gorskega Kotarja postopno varovanje in zaščita rjavega medveda. Varovanje je kulminiralo v poznejših letih 20. stoletja z vplivom varovalne evropske politike do te plemenite zveri. Državi sta podpisnici vseh mednarodnih konvencij in določil, ki jih je zadala EU (Bernska konvencija, CITES Washingtonska konvencija, konvencija o biološki raznovrstnosti in FFH Habitatna direktiva). Državi sta bili tako prisiljeni prilagoditi domačo zakonodajo o medvedu mednarodni zakonodaji. Obe sta izdelali t.i. Akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom in s tem izpolnili določila Bernske konvencije.

Domača zakonodaja na obeh straneh medveda opredeljuje podobno, razlikujeta se v tem, da Hrvaška obravnava medveda kot divjad, ki ima lovno dobo, Slovenija pa kot zaščiteno prosto živečo žival. Razliki nista pomembni pri samem upravljanju in ne vplivata na medsebojno sodelovanje.

Obstaja tudi nekaj razlik pri primerljivosti ukrepov obeh Akcijskih načrtov:

- Ocenjevanje škode, povzročene od medveda, v Sloveniji nadzoruje in ocenjuje Zavod za gozdove Slovenije. Na Hrvaškem to nalogo opravljajo upravljavci lovišč sami, kar je vprašljivo z vidika realne ocene škode. Nadzor države pri tako pomembni vrsti je po mojem mnenju boljši ukrep kot delo upravljavcev samih;
- V Sloveniji izdelani načrti z vidika veterinarskih predpisov ne dovoljujejo krmljenja medveda z ostanki živalskega izvora, kar je po mnenju nekaterih nenaravno in škodljivo pri odvrčanju medveda od naselij in ljudi. Na Hrvaškem je takšno krmljenje dovoljeno in ocenjeno kot pozitivno zaradi odvrčanja, lažjega odvzema in monitoringa;

- Bistvena razlika pri ukrepanju v populacijo z odstrelom je nedoločevanje telesne teže s strani ministrstva. Upravljaivec na Hrvaškem dobi odločbo odvzema rjavega medveda za posamezno koledarsko leto, v kateri ni predpisana telesna teža izločenega osebk. Dovoljen je odstrel medvedov vseh starostnih kategorij razen medvedk z mladiči, kar pa je v Sloveniji jasno določeno. To je moteče pri poenotenju upravljanja z rjavim medvedom. Ostali ukrepi so v glavnem usklajeni in pozitivno vplivajo na poenotenje smernic.

Manjše razlike obstajajo tudi pri organizaciji upravljanja s populacijo: V Sloveniji je vmesni člen oz. institucija s strani države za upravljanje z populacijo medveda Zavod za gozdove, ki je zadolžen za pregled oz. ocenitev škode, evidentiranje odstrela in podobno. Na Hrvaškem to nalogo opravljajo upravljavci lovišč, kar ne zadostuje za popolno kontrolo pri gospodarjenju; vprašljiva je verodostojnost podatkov (Frkovič in sod., 2006; ZGS, 2004).

Obstaja tudi manjša razlika v odgovornosti za upravljanje z medvedom. V Sloveniji jo ima Ministrstvo za okolje in prostor, na Hrvaškem pa Ministrstvo za gozdarstvo, kmetijstvo in vodno gospodarstvo.

Razlike v upravljanju z medvedjo populacijo med državama niso tako velike. Vsekakor pa jih je potrebno uskladiti in v bodoče narediti skupno strategijo za upravljanje z medvedjo populacijo, ki živi na skupnem področju. Le skupna strategija je lahko vodilo za uspešno upravljanje medvedje populacije, ki naj bi bila ponos rodov, ki šele prihajajo.

## 7 SUMMARY

In the diploma thesis I presented the consistency of the brown bear management between the Republic of Slovenia and Republic of Croatia. I researched the management in the past and compared it to that of today. I paid special regard to the institutions dealing with the bear issue on state and the European Union level.

In the past, there was a lot of hostility towards bears. This animal was oppressed and killed in every possible way. In the middle of the 20th century, the protection of the brown bear gradually began in the area of Kočevsko, Notranjska and Gorski Kotar. The protection culminated in the later years of the 20th century with the influence of the European protection policy for this noble beast.

Slovenia and Croatia have signed all international conventions and provisions set by the European Union (Berne Convention, CITES - Washington Convention, Convention on Biological Diversity and the FFH - Habitats Directive). Thus, the states were forced to adjust their domestic legislations to the international legislation on the brown bear. They both formed the so-called Brown Bear Management Action Plan and by doing so they met the provisions of the Berne Convention.

Domestic legislations in both countries have similar definitions of the bear. The only difference is that Croatia defines the bear as game with an open hunting season, whereas Slovenia defines it as a protected wild animal species. This difference is not important for the management process and has no influence on mutual cooperation.

There are also some differences in the measures of both action plans:

- In Slovenia, the estimate of damage caused by the bear is controlled and evaluated by the Slovenian Forest Service. In Croatia, this is the task of the hunting district manager, but the question of whether the damage estimates are always realistic is raised. State control is in my opinion a better measure than the work of managers alone, especially with a species as important as this one;

- From the viewpoint of veterinary regulations, Slovenian plans do not allow feeding the bears with remnants of animal origin. This is considered by some to be unnatural and harmful in terms of diverting the bear from settlements and people. In Croatia, such feeding is allowed and was estimated as positive in terms of diversion, taking away from the wild and monitoring;
- A significant difference in taking measures in population by means of culling is the non-specification of body weight by the Ministry. The manager in Croatia receives a decision about taking the brown bear away from the wild for individual calendar year, which does not specify the body weight of the eliminated subject. It is allowed to cull bears of all age categories with the exception of she-bears with cubs, whereas the culling in Slovenia is clearly defined. This is inconvenient in unifying the brown bear management. Other measures are mainly consistent and have a positive effect on the unification of directives.

Minor differences exist in the organization of population management as well: In Slovenia, the intermediate link or state institution for the bear population management is the Forestry Service, which is responsible for damage reviews or estimates, culling control and similar tasks. In Croatia, this is the task of hunting district managers, but this is not sufficient for complete management control; credibility of information is questionable. (Frkovič in sod., 2006; ZGS, 2004).

There is also a minor difference in the bear management responsibility. In Slovenia, this is the responsibility of the Ministry of the Environment and Spatial Planning, whereas in Croatia it is the responsibility of the Ministry for Forestry, Agriculture and Water Management.

The differences in bear population management between Slovenia and Croatia are not great, however, adjustments in consistency are certainly needed. In the future, Slovenia and Croatia must form a common strategy for the management of the bear population living in a joint area. Only a common strategy can represent guidance for the successful management of the bear population, which should be the pride of generations to come.

## 8 LITERATURA IN VIRI

Alpska konvencija. Ur. l. RS MP št. 19/1995

Akcijski načrt za rjavega medveda.2004. Ljubljana, Zavod za gozdove, Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 192 str.

Bartol M. 2001. Desetletni lovskogojitveni načrt za IV. Kočevsko-Belokranjsko lovskogojitveno območje 2001-2010.Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije: 102 str.

Bernska konvencija. Ur. l. RS MP št. 17/1999.

CITES – Washingtonska konvencija. Ur. l. RS MP št.31/1999.

Frkovič A. in sod. 2005. Plan gospodarjenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj: strokovna publikacija, Zagreb, Ministarstvo poljeprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Uprava za lovstvo, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode: 92 str.

Frkovič A. in sod.2006. Akcijski plan gospodarjenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj u 2006.godini. Zagreb, Ministarstvo poljeprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Uprava za lovstvo, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode: 20 str.

Frkovič A.2001. Slovenska medveda uplenjena na Hrvaškem (Medvedi ne poznajo meja). Lovec 10: 489

Golovrški D.2002. Primerjava slovenskega in hrvaškega gospodarjenja z divjadjo na primeru belokranjskih in karlovških lovskih družin: diplomsko delo – univerzitetni študij (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta). Ljubljana, samozal: 70 str.

Jonozović M. 2003. Strokovno izhodišče za vzpostavljanje omrežja Natura 2000, Medved (*Ursus Arctos*): strokovna publikacija, Ljubljana: 65 str.

Konvencija o biološki raznovrstnosti. Ur. l. RS MP št. 7/1996.

Krže B.2002. Na Hrvaškem odstreljen medved, markiran v Sloveniji. Lovec 3: 137

Leskovic B.2003. Medvedja mora. Lovec 6: 282-288

Ohranitev velikih zveri v Sloveniji-Projekt rjavi medved, Zavod za gozdove.

<http://www.gov.si/zgs/medved>, (8.1.2006)

Pravilnik o lovačkom oružju i lovačkim nabojima. Narodne novine,123/1999.

Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači. Narodne novine, 53/1995.

Pravilnik o lovočuvarskoj službi. Narodne novine, 48/1996 in 87/2002.

Pravilnik o vrstah in moči lovskega orožja. Ur. l. RS št. 73/2005.

Pravilnik o trofejima. Narodne novine,123/1999.

Pravilnik o stručnoj službi za provedbu lovnogospodarske osnove. Narodne novine 48/1996 in 87/2002.

Pravilnik o vrsti i broju pasa za lov. Narodne novine, 87/2002

Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus Arctos*) v Sloveniji. 2002 Ljubljana, Zavod za gozdove, Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 31 str.

Strategija in akcijski načrt zaštite biološke i krajevine raznolikosti Republike Hrvatske NSAP. Narodne novine, 81/1999.

Strategija upravljanja z rjavim medvedom. Ur. l. RS št. 64/2002.

Štrumbelj C. 2005. Končan projekt LIFE-ohranitev velikih zveri v Sloveniji-Faza I (rjavi medved), The Financial Instrument for the Environment-LIFE. Lovec 12: 575-578

Zakon o veterinarstvu. Narodne novine, br. 70/1997 in 105/2001.

Zakon o gozdovih. Ur. l. RS št. 30/1993.

Zakon o šumama. Narodne novine, br. 140/2005.

Zakon o kmetijstvu. Ur. l. RS št. 54/2000.

Zakon o divjadi in lovstvu, Ur.l.RS,št.16/2004

Zakon o lovstvu. Narodne novine br. 140/2005.

## **ZAHVALA**

Zahvaljujem se mentorju viš.pred. Milanu Šinku in recenzentu prof.dr. Mihi Adamiču za pomoč in strpnost pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvaljujem se Darji Kastelec, ki mi je ažurno lektorirala diplomsko delo.

Posebej lepo pa se zahvaljujem mojima staršema, ki sta mi ves čas študija stala ob strani, ter bila zelo potrpežljiva in strpna v času mojega šolanja na fakulteti.

Prav tako se zahvaljujem tudi vsem ostalim, ki so sodelovali pri trajanju mojega študija, posebej mojim kolegom iz fakultete.





